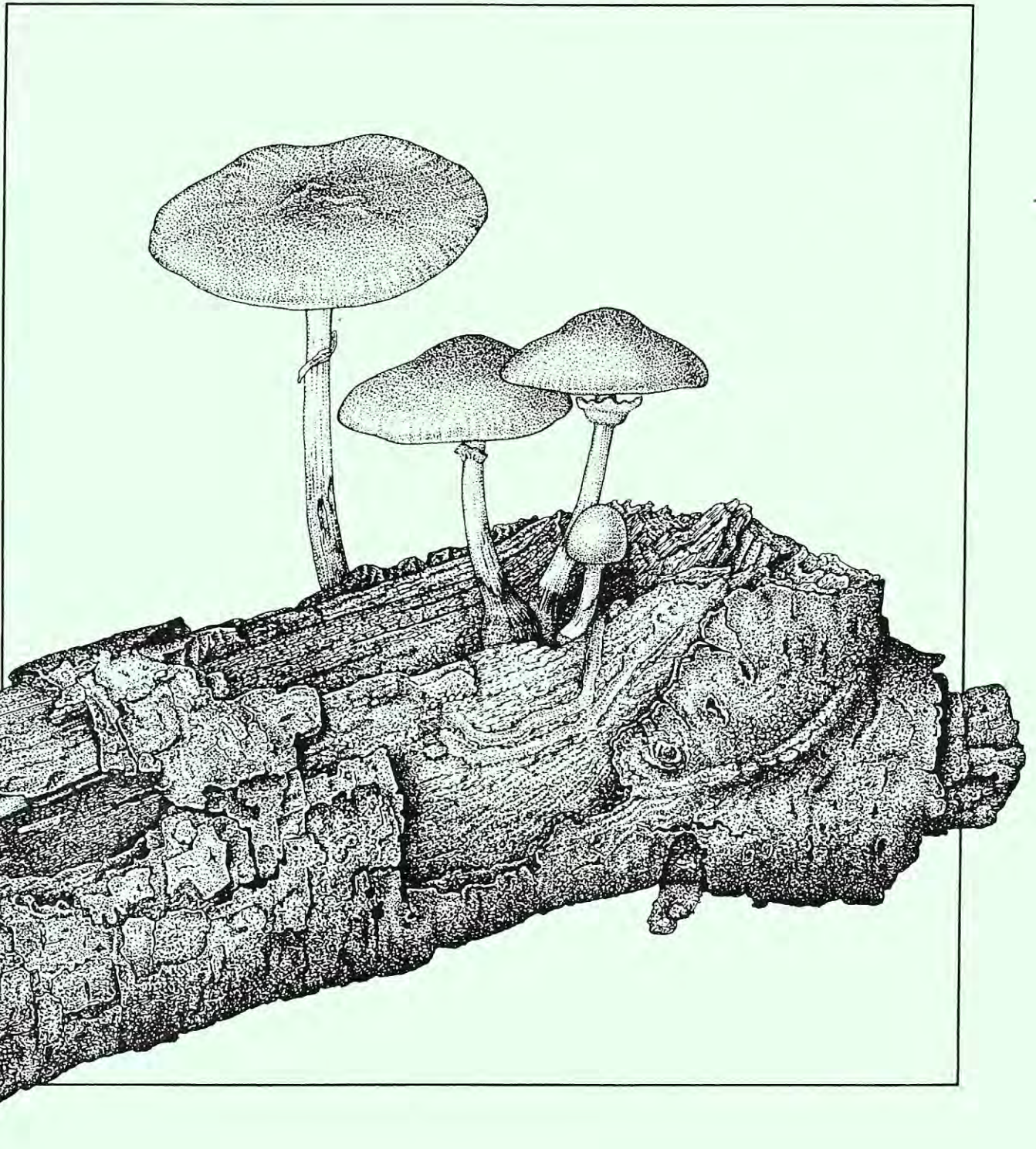

AMK Mededelingen

Mededelingen van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring v.z.w.
15 maart 1998

verschijnt driemaandelijks
98.1

Inhoud AMK Mededelingen 98.1

F. Dielen	
Editoriaal	1
H. De Meulder	
Experimenteel onderzoek naar de successie van paddestoelen op dood hout (5de vervolg)	2
K. Van de Put	
<i>Spiculogloea occulta</i> Roberts, op twee verschillende plaatsen in de Antwerpse regio	11
R. Walley, A. De Kesel, A. Verbeken & O. Van de Kerckhove	
Mycorrhiza-paddestoelen in het Domein van Bouchout	14
T. Stijve	
Een oude en een nieuwe verhandeling over Eekhoortjesbrood, <i>Boletus edulis</i> Bull.: Fr.	18
Lidgeld 1998	20
K. Van de Put	
Nieuwtjes uit de recente tijdschriften	21
A. de Haan	
Hoe verder met de cursus mycologische microscopie?	22
Activiteiten	23
7e Vlaamse-Mycologen-Dag op 21 maart 1998	24

Redactie AMK Mededelingen

A. de Haan, A. De Kesel, H. De Meulder, F. Dielen, J. Schavey, K. Van de Put, R. Walley
hoofdredacteur: E. Vandeven, Opperveldlaan 14, 1800 Vilvoorde
tikwerk: J. Werts, Durentijdelei 46 bus 3, 2930 Brasschaat
verzending: H. De Meulder, Verenigde Natieslaan 131, 2660 Hoboken

Richtlijnen voor auteurs van artikels in AMK Mededelingen

Alle leden van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring hebben het recht te publiceren in AMK Mededelingen. Artikels kunnen ingestuurd worden zowel in duidelijk handschrift als getikt. Teksten op diskette (zowel van 3.5" of 5.25") gemaakt met tekstverwerkingsprogramma Word Perfect 6.0 of lager zijn ook van harte welkom. Voor artikels opgesteld met andere programma's kan U contact opnemen met de redactie.

Teksten op diskette kunnen rechtstreeks gestuurd worden naar de hoofdredacteur, Emile Vandeven, Opperveldlaan 14 te 1800 Vilvoorde tel.: 02/267.74.18. Geschreven of getikte teksten moeten naar Jean Werts, Durentijdelei 46 bus 3 te 2930 Brasschaat gezonden worden.

Figuren in inkt mogen maximaal 16,6 cm x 23,4 cm groot zijn, inclusief maatstrepen en nummering van de tekeningen. Grotere tekeningen zullen verkleind of versneden worden. De figuren worden best voorzien van een maatstreep om de afmetingen aan te duiden. Vermeld steeds naam en adres van de auteur. Artikels moeten minstens een maand voor het verschijnen van het volgend nummer bij de redactie zijn. Artikels die niet op diskette staan dienen minimum zes weken voor het verschijnen ingeleverd te worden.

Omslagfiguur: *Oudemansiella mucida*, Poseleinzwam door Omer Van de Kerckhove

ISSN 0771-9884

wettelijk depot: BD 36771

verantwoordelijke uitgever: E. Vandeven, Opperveldlaan 14, 1800 Vilvoorde

Editoriaal

Frans Dielen

Met vele enthousiaste medewerkers hebben we op 13 januari ons nieuw vergaderlokaal in de Bioruimte van het RUCA feestelijk in gebruik genomen. Prof. Caubergs was zo vriendelijk hierbij aanwezig te zijn. Nogmaals dank aan hen die dit mogelijk maakten.

Duidelijk dwarrelen nieuwe geluiden door onze Kring. Dit werd zeer duidelijk benadrukt, maar oude tradities laten zich niet zo gauw door nieuwe ideeën en structuren verdringen. Voor velen zal dat misschien niet zo gemakkelijk en eenvoudig zijn, maar we moeten nieuwe ideeën en het gebruik van moderne technische middelen die ons thans ter beschikking staan een kans geven.

We hopen dat deze nieuwe start velen mag blijven begeistern in hun mycologische interesse en dat dit uiteindelijk tot een ernstige mycologische bijdrage mag uitgroeien.

Om dit te bereiken denkt de raad van bestuur aan een vernieuwd beleid en heeft zij om de betrokkenheid tussen de leden en het bestuur te optimaliseren besloten een adviesraad op te richten, zodat een wisselwerking ontstaat tussen bestuur en leden.

De taak van deze adviesraad zal erin bestaan ideeën die leven bij de leden uit te werken en ter goedkeuring voor te stellen aan de raad van bestuur. Tevens wordt van de leden van deze adviesraad verwacht dat zij bepaalde initiatieven van de raad van bestuur zullen ondersteunen en mee helpen uitvoeren.

Voor deze raad, die uiteraard geen beslissingsrecht heeft, kunnen zij die zich geroepen voelen, om een steentje bij te dragen, zich bij het bestuur melden. Guy Le Jeune werd aangesteld als coördinator.

Zoals ieder jaar doen we op vraag van de Vlaamse Mycologen-Vereniging beroep op uw aanwezigheid op de 7de Vlaamse-Mycologen-Dag, die dit jaar georganiseerd wordt door ZWAM te Heverlee-Leuven op 21 maart. Het programma en de plaats van deze activiteit vindt U in dit nummer.

Ook hopen we velen te mogen ontmoeten op de 21ste tentoonstelling van lentepaddestoelen op 25 en 26 april te Luik. De tentoonstelling gaat door in

het Département de Botanique van de universiteit, Domaine de Sart Tilman (parking 70), gelegen in de driehoek Angleur, Tilff, Ougrée. De tentoonstelling is op zaterdag open van 14 tot 17 u (opstellen vanaf 9 u) en op zondag van 9 tot 17 u. Het is mogelijk om er tweedehands boeken, microscopen, ... te verkopen.

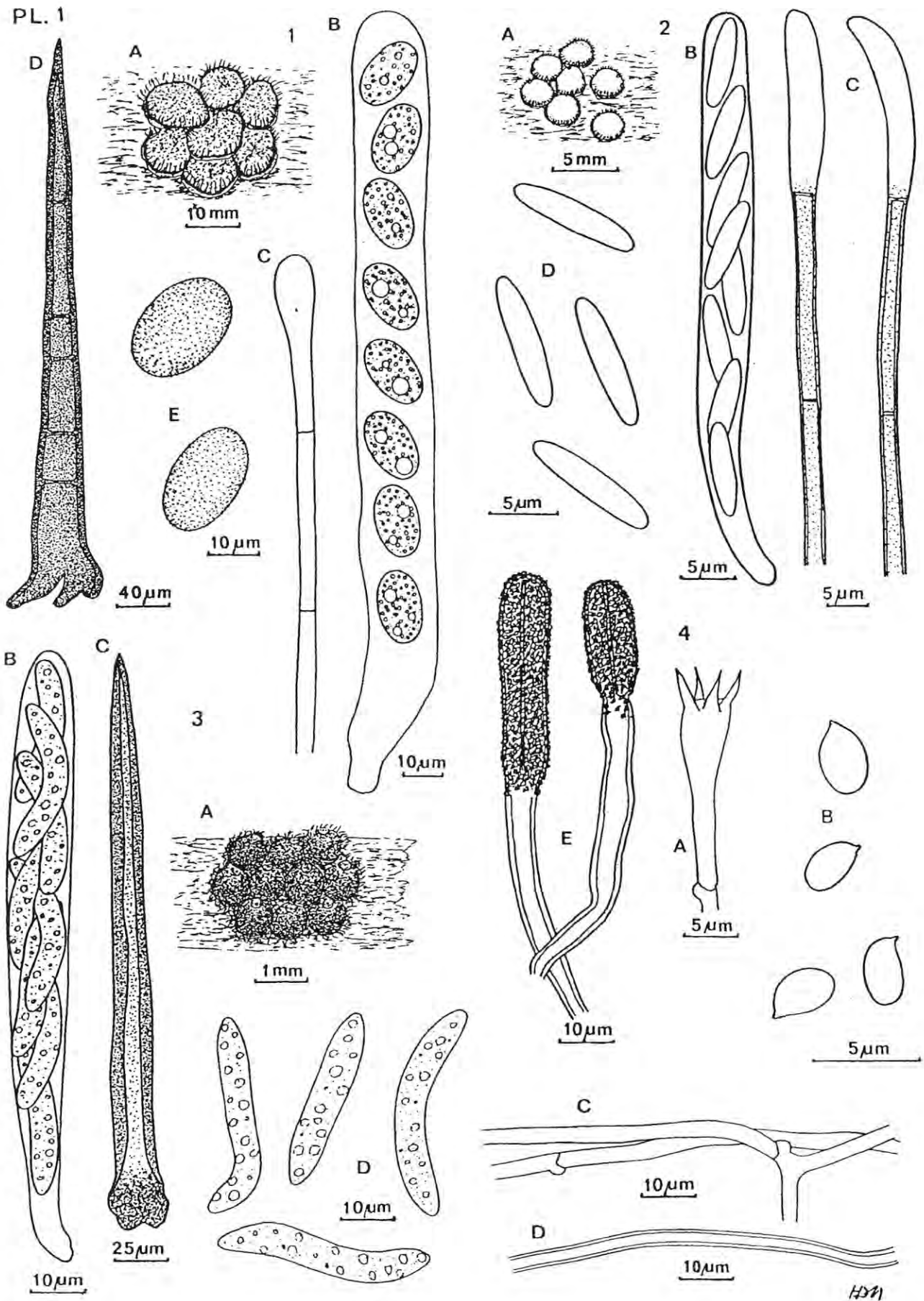
Van ons lid Jan Buytaert ontvingen we voor onze leden een 4de gravure (plaat 31) uit het "Theatrum Fungorum", het meesterwerk van Franciscus Van Sterbeeck. Om de reproductie niet te beschadigen en om hoge portokosten te vermijden is de gravure ter beschikking in het vergaderlokaal tijdens onze bijeenkomsten. Wij danken nogmaals de Heer Buytaert en echtgenote zeer hartelijk voor deze waardevolle attentie.

Het, misschien vervelend, invullen van aanwezigheidslijsten bij onze activiteiten heeft resultaat opgeleverd. Begin januari ontvingen we van het provinciebestuur de mededeling dat aan onze vereniging een subsidie van 66.282 BEF werd toegekend, voor onze werking van 1996. Een bedrag dat inmiddels op onze rekening werd gestort. We gaan dus zeker deze weg, die we blijkbaar vele jaren onwetend hebben gemist, blijven bewandelen.

Onze bibliothecaris Jean Schavey zorgde voor een nieuwe inventaris van onze bibliotheek. Geïnteresseerden kunnen deze omvattende bundel bij hem bestellen (telefoon: 03/322.54.52). Ook de door hem opgestelde proeve van "Lexicon van mycologische termen" kan bij hem bekomen worden tegen 60 BEF.

Terwijl de cursus mycologie dit jaar in een aangepaste vorm verder gaat hebben onze excursieplanners een nieuw jaarprogramma uitgewerkt, waarvan U het eerste deel in dit nummer vindt. Spijtig dat we zo weinig voorstellen mochten ontvangen. Hopelijk valt die schuchterheid volgend jaar weg. We rekenen er stellig op velen op onze excursies te mogen begroeten. We wensen U veel mycologisch genot.

PL. 1

Experimenteel onderzoek naar de successie van paddestoelen op dood hout (5de vervolg)

Hubert De Meulder

Verenigde Natieslaan 131 B 2660 Hoboken

Summary

The investigation of the succession of fungi on 8 different deciduous wood species in the nature reserve "Fort 7" at Wilrijk (prov. Antwerp) has continued because of an increasing degree of decay – see also De Meulder (1993/1997).

The number of fungi species, which contributes to the decomposition of the wood, amounts to 176.

A survey of the succession is given and briefly commented.

8 Years results are tabulated. Some species are described and illustrated.

Samenvatting

Het onderzoek naar de successie van paddestoelen op 8 verschillende loofhoutsoorten die sinds 1990 wordt uitgevoerd in het natuurreservaat Fort 7 te Wilrijk (prov. Antwerpen), werd voortgezet – zie ook De Meulder (1993/1997).

In totaal werden reeds 176 soorten paddestoelen genoteerd die betrokken waren bij de compostering van het dode hout.

Een overzicht van de successie wordt toegelicht en de resultaten van 8 jaar onderzoek worden in tabellen weergegeven. Enkele soorten worden beschreven en geïllustreerd.

Resultaten

In 1997 werden de stammetjes 7 maal geïnventariseerd : 31/3, 11/5, 20/6, 6/8, 5/9, 13/10 en 6/11.

Er werden in totaal 10 slijmzwammen en 68 soorten paddestoelen genoteerd waarvan er 9 voordien nog niet werden aangetroffen (tabel 1).

In 1996 was het totaal 82, met 19 nieuwe soorten tegenover 1990/1995. Het algemeen totaal dat voor 1990/1997 kon worden opgetekend bedraagt 176 soorten die bij het verteringsproces van het dode hout betrokken waren.

Per klasse werden er tot hiertoe van de Myxomyceten 26, van de Ascomyceten 48, van de Basidiomyceten 94 en van de Deuteromyceten 8 soorten waargenomen.

Bespreking

Het aantal volledige opnamen bleef dit jaar beperkt tot 7. De redenen hiervan waren de ongunstige weersomstandigheden, vooral in september zonnig en droog, zonder één druppel regen. Temperaturen tot + 25°C waren nefast voor een gunstige vruchtvorming van de paddestoelen. Maar ook oktober gaf wegens de droogte aan de houteters weinig gelegenheid om zich te kunnen vestigen. Daarbij komt nog dat op het eind van die maand uitzonderlijke vriestemperaturen werden waargenomen. Alleen *Mycena galericulata* (Helmmycena) kon begin oktober nog enigszins profiteren van het resterende vocht van Berk en Meidoorn. Daarentegen bood de vochtige periode in de lente meer mogelijkheden, met enkele soorten die voordien nog niet werden aangetroffen. In deze periode was de mosbedekking opvallend aanwezig op vrijwel alle houtsoorten.

In november, met nochtans veel regen en vrij zachte temperaturen voor de tijd van het jaar, werden geen nieuwe soorten meer opgemerkt.

Naast het algemeen onderzoek was het ook dit jaar nuttig om regelmatige tussentijdse, oppervlakkige opnamen te maken waarbij vaak goede resultaten verkregen werden, inzonderheid wat betreft *Mycena*, *Coprinus* en vooral *Psathyrella candolleana* (Bleke franjehoed), met een uitbundige vruchtvorming op Wilg, Esdoorn en Meidoorn.

In aantal waren de *Mycena*'s ook dit jaar weer opmerkelijk aanwezig met vooral half november *Mycena metata* (Fr.) Kumm. (*Dennenmycena*) die op Berk en Populier in grote aantallen aanwezig was. Op te merken valt dat deze soort, door de geringe verschillen vaak verwisseld wordt met *M. filipes* (Bull.: Fr.) Kumm. wat in het verleden vaak aanleiding gaf tot discussie onder verschillende auteurs. De combinatie van de roze hoedkleur en lamellen (bij oudere vruchtlichamen), de meestal aanwezige jodiumgeur en vooral het voorkomen van volumineuze en langgesteelde cheilocystiden waren redenen genoeg om de soort als *M. metata* te kunnen bepalen.

Volgens de houtsoort en de zwam die het rot veroorzaakt zal de ontbinding van het organisch materiaal er voor zorgen dat het hout lichter wordt, wat meebrengt dat het hout in een vezels uiteenvalt. Zo werd, als gevolg hiervan, op Berk ook dit jaar een vermindering vastgesteld van zwammen uit

---

← PLAAT 1. 1 *Scutellinia scutellata*, A: apotheciën (× 1), B: ascus (× 750), C: parafyse (× 750), D: haar (× 250), E: sporen (× 1000). 2. *Dasyscyphella nivea*, A: apotheciën (× 2,5), B: ascus (× 2000), C: haren (× 1500), D: sporen (× 2500). 3. *Lasiosphaeria canescens*, A: peritheciën (× 10), B: ascus (× 1000), C: haar (× 400), D: sporen (× 1000). 4. *Steccherinum ochraceum*, A: basidiën (× 2000), B: sporen (× 4000), C: generatieve hyfen (× 1000), D: skelethyfen (× 1000), E: skeletocystiden (× 1000).

de orde van de Aphyllophorales. Vlier daarentegen, dat tot hiertoe de resistentste houtsoort was tegen houtaantasters, vertoont een sterke toename van soorten uit voornoemde orde, maar werd tot hiertoe door Agaricales weinig aangetast.

Het aftakelingsproces zorgt er tevens voor dat bij sommige houtsoorten een kruimelige humuslaag gevormd wordt wat in de toekomst, op dit sterk verteerd hout, een ideale voedingsbodem kan zijn voor allerlei bodembewonende soorten.

Behalve enkele nieuwe soorten van de finaalphase uit de groep van de Agaricales, werden er op de verschillende stammetjes, in vergelijking met vorig jaar, weinig nieuwe soorten gevonden; ook de compostering van het hout vertoonde weinig opvallende verschillen.

Wat de frequentieclassen betreft, van de genoteerde zwammen, zijn het meestal matig algemene tot zeer algemene soorten (zie Arnolds – 1995), maar ook soorten zoals de zeldzame *Flagelloscypha minutissima* (Klein zweephaarschijfe) op Populier en de zeer zeldzame *Subulicystidium longisporum* (Priemharig korstje) op Es konden genoteerd worden. Deze twee laatste soorten werden voordien in de successie nog niet opgemerkt.

Van de nieuwkomers vermelden we verder nog *Lasiosphaeria canescens* (Bruingrijs ruigkogeltje) op 3 en *Xylaria longipes* (Esdoornhoutknotzwam) op 6 houtsoorten. *Physisporinus vitreus* (Glazige buisjeszwam) kwam voor op Eik en Populier, waarop eveneens *Trechispora farinacea* (Melig dwergkorstje) groeide.

Van de Agaricales kwam op Es *Entoloma hebes* (Dunsteelsatijnzwam) voor. Tenslotte vermelden we nog *Entoloma minutum* (Kleine satijnzwam) op 4 verschillende houtsoorten.

De afbakening van de verschillende fasen in de successie is niet altijd duidelijk te onderscheiden. Soorten zoals *Mollisia cinerea* (Gedrongen mollisia), *Xylaria hypoxylon* (Geweizwam), *Polydesmia pruinosa* (Kernzwamknopje), *Hypoxylon multiforme* (Vergroeide kogelzwam), *Mycoacia uda* (Gele stekelkorstzwam), *Bjerkandera adusta* (Grijze buisjeszwam), e.a. die zich reeds kort na de initiaalphase gevestigd hadden, werden ook nu nog, samen met soorten van de finaalphase, aangetroffen.

← PLAAT 2. 1. *Xylaria longipes*, A: stroma (× 1), B: ascus (× 1000), C: parafyse (× 1000), D: sporen (× 1500). 2. *Trechispora farinacea*, A: basidiën (× 2000), B: sporen (× 4000), C: hyfen (× 1000). 3. *Entoloma hebes*, A: vruchtlichaam (× 1), B: basidiën (× 1000), C: sporen (× 2000), D: pileipellishyfen (× 1000), E: cheilocystiden (× 1000).

Besluit

Vooraleer de ontbinding van het organisch materiaal tot de oorspronkelijke bestanddelen zal teruggebracht zijn, om deze opnieuw in de kringloop van de natuur te brengen, zullen er nog vele jaren overheen gaan; de finaalphase is nog lang niet beëindigd.

Ondertussen blijven we, zoals in de vorige 8 jaren, de evolutie van de aftakeling van het dode hout volgen en zijn nog steeds uitermate benieuwd welke paddestoelen er verder aan de omzetting van het dode hout zullen meehelpen.

Enkele soortbeschrijvingen

SCUTELLINIA SCUTELLATA (L. : Fr.) Lambotte

Gewone wimperzwam (Plaat 1, figuur 1)

Apotheciën: diameter 5-10 mm, zittend, schotelvormig, rand iets omgebogen; hymenium fel rood; excipulum lichtbruin, bezet met stijve, donkerbruine haren.

Haren: tot 1000 x 40 µm aan de rand, spits toelovend, donkerbruin, dikwandig (3-4 µm), meestal met meerdere septen die dun zijn of 1-2 µm dik, basis wortelend in het vlees.

Asci: 190-210 x 17-19 µm, lang cilindrisch, dunwandig, 8-sporig, 1-rijig, J -.

Sporen: 19-21 x 11-13 µm, elliptisch, jong met vele kleine oliedruppels, dikwandig, later fijn wrattig.

Parafysen: 3-4 µm dik, iets langer dan de asci, aan de top knotsvormig verdikt tot 8-9 µm, dunwandig, met septen, vaak onderaan gevorkt, oranje korrelige inhoud.

Habitat: oude *Diatrype stigma* (Korstvormig schors-schijfje), groeiend op *Crataegus* (Meidoorn).

MOLLISIA CINEREA (Batsch : Fr.) P. Karst.

Gedrongen mollisia (Plaat 3, figuur 1)

Apotheciën: diameter 1-2 mm, jong bekervormig, later onregelmatig gegolfd, zittend, gedrongen; hymenium grijs; excipulum grijsbruinachtig en donsachtig.

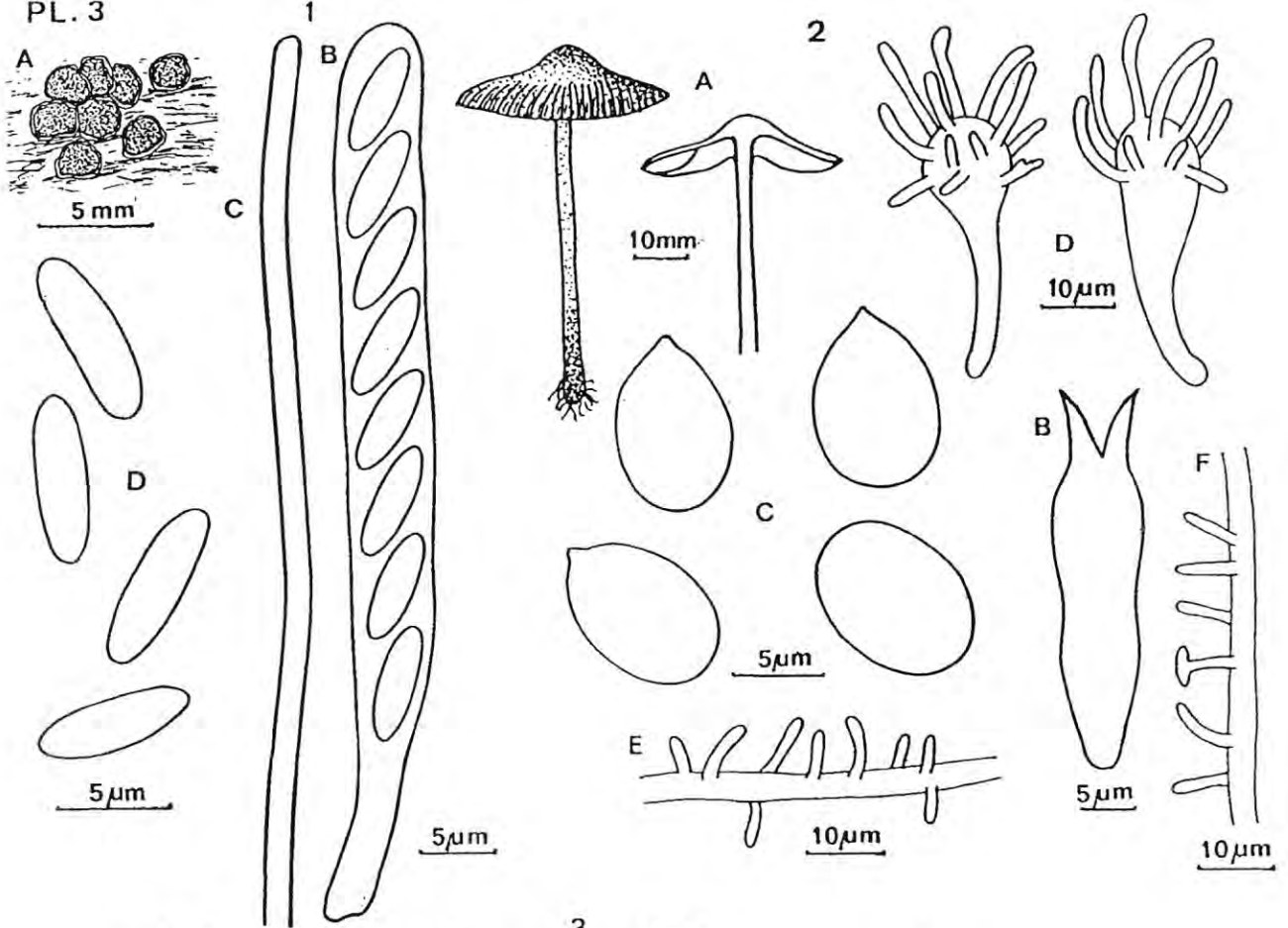
Asci: 47-62 x 4,7-5,7 µm, cilindrisch, met korte steel, dunwandig, 8-sporig, schuin 1-rijig, J+.

Sporen: 7,6-8,5 x 2-2,5 µm, elliptisch, glad, dunwandig, hyalien.

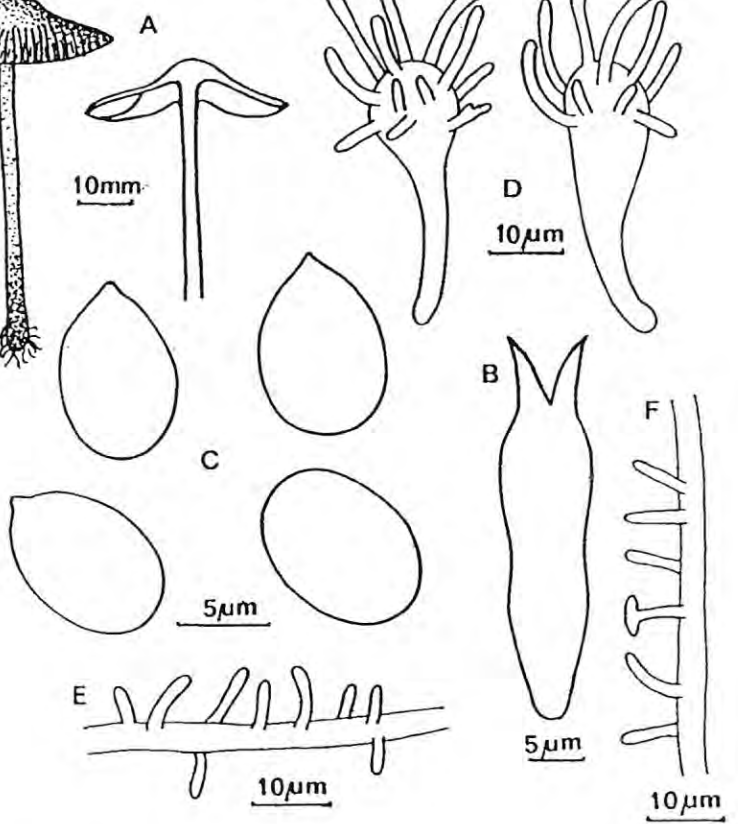
Parafysen: 2 µm dik, draadvormig.

Habitat: *Quercus* (Eik), *Fraxinus* (Es), *Betula* (Berk), *Crataegus* (Meidoorn).

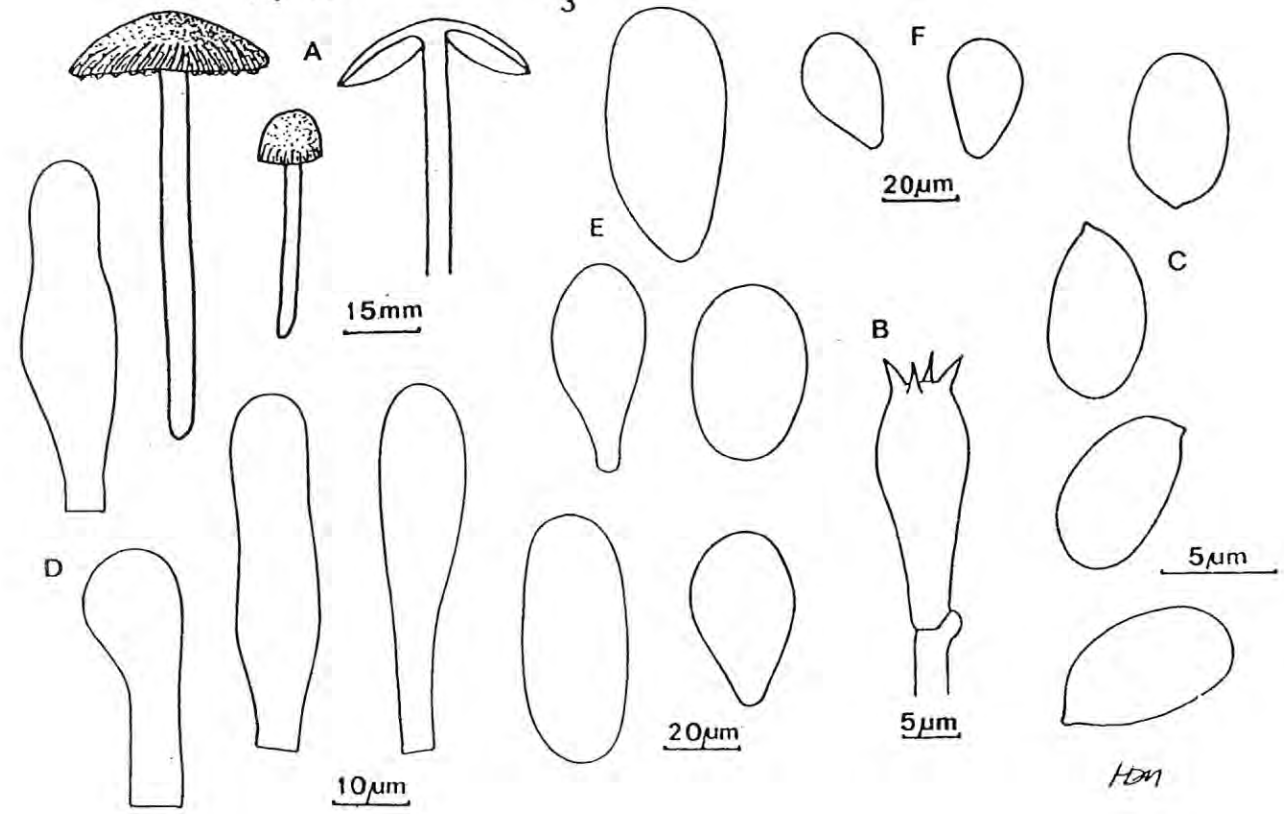
PL. 3

2

3

DASYSCYPHELLA NIVEA (Hedw.: Fr.) Raitv.

Sneeuwwit franjekelkje (Plaat 1, figuur 2)

Apotheciën: in groep dicht tegeneen of solitair; diameter 0,5-2,5 mm, jong bekervormig, later vlak, gesteeld tot 1 mm lang; excipulum en rand dicht bezet met witte haren, vochtig vaak met melkachtige druppels; hymenium wit.

Haren: 66-76 x 2-3 μm , geïncrusteerd, aan de top tot 4 μm dik en glad, gesepteerd.

Asci: 48-55 x 4-5 μm , cilindrisch, dunwandig, 8-sporig, onregelmatig 1-rijig, J+.

Sporen: 8-9,5 x 2 μm , spilvormig, glad, hyalien, dunwandig.

Parafysen: draadvormig, 2 μm dik, gesepteerd.

Habitat: *Quercus* (Eik), *Betula* (Berk).

LASIOSPHAERIA CANESCENS (Pers.: Fr.) P. Karst.

Bruingrijs ruigkogeltje (Plaat 1, figuur 3)

Peritheciën: diameter 0,5-0,7 mm, dicht tegen elkaar groeiend, bolvormig, stomp conisch aan de top, dicht bezet met bruine haren, bij rijpheid met kale plek aan de top.

Haren: tot 285 x 22 μm , dikwandig, bruin, uitlopend in een scherpe punt, geen septen.

Asci: 110-133 x 11-16 μm , cilindrisch, dunwandig, korte steel, 8-sporig, onregelmatig 2-rijig, J-.

Sporen: 26-40 x 4,5-6 μm , cilindrisch, gebogen, iets dunner afgerond aan de uiteinden, met druppels of korrelige inhoud, 1-cellig, hyalien, dunwandig.

Parafysen: draadvormig, diameter 3-6 μm , gesepteerd, hyalien.

Habitat: *Crataegus* (Meidoorn), *Populus* (Populier), *Acer* (Esdoorn).

XYLARIA LONGIPES Nitschke

Esdoornhoutknotszwam (Plaat 2, figuur 1)

Stroma: in kleine bundels; 30-80 x 4-8 mm, slank cilindrisch – knotsvormig, met korte tot vrij lange, vaak sterk gekromde, ronde steel tot 40 mm; oppervlak zwart, wrattig door de peritheciën.

Vlees: wit, vezelig, taai.

Peritheciën: diameter 0,6-0,7 mm, ingezonken, 1-rijig, onder het oppervlak.

Asci: 130-152 x 7-8 μm , cilindrisch, kort gesteeld, 8-sporig, dunwandig, met apicale ring, J+.

Sporen: 13-14 x 5,7-7 μm , elliptisch, vaak aan 1 zijde afgeplat, uiteinden afgerond, donkerbruin tot zwart, soms met kiemspleet; inhoud met 1-2 druppels.

Parafysen: diameter 2 μm , draadvormig.

Habitat: op *Acer* (Esdoorn).

STECCHERINUM OCHRACEUM (Pers.: Fr.) Gray

Roze raspzwam (Plaat 1, figuur 4)

Vruchtlichaam: resupinaat, circa 15 cm lang, rand iets omgeslagen, met fijne, conische stekeltjes van 0,5-1 mm lang, bleek oranje, met duidelijk afgetekende randzone; subiculum taai.

Basidiën: 15-23 x 3,5-4,5 μm , slank knotsvormig, 4 sterigmata, met basale gesp.

Sporen: 3-4 x 2-2,5 μm , elliptisch, glad, dunwandig, J-.

Hyfensysteem: dimitisch.

Generatieve hyfen: diameter 2-2,8 μm , dunwandig, septen met gespen.

Skelethyfen: diameter 2-3 μm , dikwandig.

Skeletocystiden: diameter 5-9,5 μm , meer dan 100 μm lang, cilindrisch, sterk geïncrusteerd in het bovenste, bredere deel, talrijk aanwezig, stompe top, circa 20 μm boven de basidiën uitstekend.

Habitat: *Sambucus* (Vlier).

TRECHISPORA FARINACEA (Pers.: Fr.) Liberta

Melig dwergkorstje (Plaat 2, figuur 2)

Vruchtlichaam: resupinaat, grandinoïd-odontoïd, wit tot licht crèmekleurig; stekels tot 1 mm lang; rand dun uitlopend.

Hyfensysteem: monomitisch; hyfendiameter 2-3,5 μm , dunwandig, hyalien, met opgezwollen septen; alle septen met gespen.

Basidiën: 11,5-14 x 3,5-5 μm , cilindrisch-knotsvormig, 4 sterigmata en een basale gesp.

Sporen: 3-4 x 2,5-3 μm , subglobuleus-cilindrisch, wrattig, hyalien, dunwandig.

Habitat: *Populus* (Populier).

ENTOLOMA HEBES (Romagn.) Trimbach

Dunsteelsatijnzwam (Plaat 2, figuur 3)

Hoed: diameter 18-25 mm, hoogte 9 mm, conisch-convex met vrij duidelijke papil, hygrofaan, grijsbruin, fijn gestreept.

Vlees: dun, in het midden iets dikker.

Lamellen: iets aangehecht, bleekbruin-roze; snede dezelfde kleur.

← PLAAT 3. 1. *Mollisia cinerea*, A: apotheciën (x 3), B: ascus (x 2000), C: parafyse (x 2000), D: sporen (x 3000). 2. *Mycena galericulata*, A: vruchtlichaam (x 0,75), B: basidiën (x 1500), C: sporen (x 2500), D: cheilocystiden (x 1000), E: pileipellis-hyfen (x 1000), F: steelhyfen (x 1000). 3. *Psathyrella candolleana*, A: vruchtlichamen (x 0,75), B: basidiën (x 1500), C: sporen (x 3000), D: cheilocystiden (x 1000), E: pileipellis-cellen (x 500), F: peervormige cellen (x 500).

Steel: 115 x 2,5 mm, naar onder iets verdikt, iets bleker dan hoed, wit viltig onderaan.

Geur en smaak: niet opvallend.

Basidiën: 25-40 x 8-11 μm , cilindrisch, 4 sterigmen, met basale gesp.

Sporen: 8-10 x 6-7 μm , 5-7 hoekig.

Cheilocystiden: 28-48 x 6-11 μm , cilindrisch, vaak knotsvormig verdikt aan de top.

Pileipellishyfen: 4-13 μm dik, met septen, vaak lichtbruin gekleurd.

Habitat: *Fraxinus* (Es).

MYCENA GALERICULATA (Scop.: Fr.) Gray

Helmmycena (Plaat 3, figuur 2)

Hoed: diameter 12-60 mm, jong klokvormig, later uitgespreid met duidelijke umbo; oppervlak glad, mat, radiaal gestreept tot umbo, gegroefd, crème-kleurig.

Vlees: dun, tot 1 mm dik, onder umbo iets dikker, bleekcrème.

Lamellen: 24-30, met evenveel tussenplaatjes, met tandje aangehecht, onderaan aderig verbonden, witachtig, later rozeachtig; snede glad tot iets gekerfd.

Steel: 45-55 x 2,5-3 mm, hol, taai elastisch, onderaan iets dikker, rond tot iets samengedrukt, glad, top witachtig, naar onder toenemend donkergrijs tot grijsbruin, onderaan met witte vezels.

Basidiën: 28-34 x 7-9,5 μm , 2 sterigmen, knotsvormig, zonder basale gesp; sterigmen tot 9,5 μm lang.

Sporen: 9,5-11 x 6,5-8 μm , ovaal, glad, hyalien.

Cheilocystiden: 20-28 x 7-10 μm , met korte tot lange vingervormige uitsteeksels van 1 μm diameter, knotsvormig of onregelmatig van vorm.

Pleurocystiden: niet waargenomen.

Pileipellishyfen: diameter 2-3 μm , zonder gespen, spaarzaam stekelvormig gediverticuleerd.

Steelhyfen: diameter 2-3 μm , zonder gespen, spaarzaam stekeligvormig gediverticuleerd.

Geur: radijsachtig.

Smaak: meelachtig.

Habitat: *Betula* (Berk), *Crataegus* (Meidoorn).

PSATHYRELLA CANDOLLEANA (Fr.: Fr.) Maire

Bleke franjehoed (Plaat 3, figuur 3)

Hoed: diameter 15-55 mm, jong klokvormig, oud uitgespreid tot vlak, oppervlak mat, hygrofaan, vochtig bruin, droog bleek oker, in het midden iets donkerder, oud paarsgrijs, jong met velumresten aan de rand en vaag gestreept.

Vlees: 1-1,5 mm dik, okerbruin.

Lamellen: 2-5 mm breed, dicht opeen, aan de steel smal aangehecht, eerst wit tot licht crèmeachtig, later grijsachtig-paars tot bruin; snede wit gewimperd.

Steel: tot 80 x 6 mm, cilindrisch, onderaan verdikt, hol, bovenaan fijn bepoederd, zeer broos.

Sporee: paarsbruin.

Basidiën: 15-22 x 6,6-8 μm , knotsvormig, 4 sterigmen, met basale gesp, sterigmen 2 μm lang.

Sporen: 6,6-8,5 x 4-5 μm elliptisch, glad, lichtbruin, met kiemporie.

Cheilocystiden: 32-51 x 9,5-15,2 μm , cilindrisch tot utriform of knotsvormig, dunwandig, kleurloos, talrijk, gemengd met kleine peervormige cellen van 20-30 x 15-25 μm .

Pileipelliscellen: 47-114 x 20-38 μm , rond tot peervormig.

Habitat: *Crataegus* (Meidoorn), *Acer* (Esdoorn), *Salix* (Wilg).

Literatuur

ARNOLDS E. ET AL. (1995) — Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Nederlandse Mycologische Vereniging.

BAS C. ET AL. (1990) — Flora Agaricina Neerlandica. Volume 1. Balkema, Rotterdam.

BREITENBACH J. & KRÄNZLIN F. (1981) — Pilze der Schweiz. Band 1 Ascomyceten. Mykologia, Luzern.

BREITENBACH J. & KRÄNZLIN F. (1986) — Pilze der Schweiz. Band 2 Nichtblätterpilze. Mykologia, Luzern.

BREITENBACH J. & KRÄNZLIN F. (1991) — Pilze der Schweiz. Band 3 Röhrlinge und Blätterpilze 1-Teil. Mykologia, Luzern.

DE MEULDER H. (1993) — Experimenteel onderzoek naar de successie van paddestoelen op dood hout. *Meded. Antwerpse Mycol. Kring* 1993: 33-40.

DE MEULDER H. (1994) — Experimenteel onderzoek naar de successie van paddestoelen op dood hout (1ste vervolg). *Meded. Antwerpse Mycol. Kring* 1994: 135-136.

DE MEULDER H. (1995) — Experimenteel onderzoek naar de successie van paddestoelen op dood hout (2de vervolg). *Meded. Antwerpse Mycol. Kring* 1995: 26-30.

DE MEULDER H. (1996) — Experimenteel onderzoek naar de successie van paddestoelen op dood hout (3de vervolg). *Meded. Antwerpse Mycol. Kring* 1996: 11-16.

DE MEULDER H. (1997) — Experimenteel onderzoek naar de successie van paddestoelen op dood hout (4de vervolg). *Meded. Kon. Antwerpse Mycol. Kring* 1997: 6-12.

DENNIS R.W.G. (1978) — British Ascomycetes. Cramer.

ERIKSSON J. ET AL. (1973-1984) — The Corticiaceae of North Europe. Fungi flora, Oslo.
 KITS VAN WAVEREN E. (1985) — The Dutch, French and British Species of Psathyrella. *Persoonia* suppl. 2.

MAAS GEESTERANUS R.A. (1992) — Mycenae of the Northern Hemisphere. Kon. Ned. Akad. Wetensch., Amsterdam.

VANDEVEN E. ET AL. (1996) — Aantekenlijst voor zwammen en slijmzwammen. K.A.M.K., Antwerpen.

Aantal soorten per klasse en per orde (tabel 1)

	1990/1996	1997	1990/1997
A. Myxomycetes (Slijmzwammen)	25	10(+1)	26
B. Ascomycetes (Zakjeszwammen)			
- Pezizales (Operculate schijfzwammen)	2	1(+0)	2
- Helotiales (Inoperculate schijfzwammen)	16	7(+0)	16
- Sphaeriales (Kernzwammen)	24	10(+2)	26
- Coronophorales	2	0(+0)	2
- Pleosporales	2	0(+0)	2
Totaal aantal Ascomycetes	46	18(+2)	48
C. Basidiomycetes (Steeltjeszwammen)			
- Auriculariales	1	0(+0)	1
- Tremellales	2	1(+0)	2
- Dacrymycetales	3	2(+0)	3
- Aphyllophorales	44	23(+4)	48
- Polyporales	1	1(+0)	1
- Agaricales (Plaatjeszwammen)	37	22(+2)	39
Totaal aantal Basidiomycetes	88	50(+6)	94
D. Deuteromycetes	8	0(+0)	8
Totaal	167	78(+9)	176

Aantal soorten zwammen per houtsoort (tabel 2)

	1990/1996	1997	1990/1997
Eik (<i>Quercus</i>)	56	20(+ 4)	60
Es (<i>Fraxinus</i>)	49	22(+ 10)	59
Berk (<i>Betula</i>)	85	25(+ 1)	86
Populier (<i>Populus</i>)	62	34(+ 10)	72
Meidoorn (<i>Crataegus</i>)	60	28(+ 5)	65
Vlier (<i>Sambucus</i>)	30	23(+ 9)	39
Esdoorn (<i>Acer</i>)	59	22(+ 6)	65
Wilg (<i>Salix</i>)	48	21(+ 7)	55

Spiculogloea occulta Roberts, op twee verschillende plaatsen in de Antwerpse regio

Karel Van de Put
Herentalsebaan 149, 2100 Deurne

Summary

After an intensive search for *Spiculogloea occulta* Roberts, a newly described parasitic heterobasidiomycetic species, two collections were made on two different stations in the Antwerp regio. The species was found in *Lyomyces sambuci* and is apparently a not uncommon parasite in Corticiaceae.

Het natuurreservaat de Oude Netearm te Rumst is een deels natuurlijk ontwikkeld natuurgebied, ontstaan zo'n 50 jaar geleden na het rechtekken van de Nete, enkele jaren na de historische overstromingen van 1953. Het is voor een groot deel begroeid met wilgen en vlierstruiken; er is echter op het ogenblik weinig nieuwgroei en door droogte en verbraming treedt er geleidelijk aan een sterke verruiging op. Massa's droog hout liggen er te rotten, reden waarom ik in dit gebied graag "foera-geer" en het meermaals per jaar bezoek.

Zo was ik er ook die twintigste januari ll. naar toe getrokken om te trachten zoveel mogelijk materiaal van *Lyomyces sambuci* te verzamelen. Ik hoor sommigen zich al afvragen of dit geen eentonige bezigheid is, om zomaar van de in het veld gemakkelijk te herkennen Witte vlierkorstzwam "zoveel mogelijk" te gaan verzamelen. En toch was dit de bedoeling. Ik was namelijk op zoek (op jacht is wellicht een beter woord) naar de onlangs beschreven soort *Spiculogloea occulta* (Roberts 1996), een parasiterende heterobasidiomyceet uit de familie der Auriculariaceae s.l. en gevonden op het eiland Majorca, groeiend in *Hyphoderma argillaceum*. Roberts (1997) maakte reeds melding van een tweede, deze keer Britse vondst, nu in *Lyomyces sambuci* parasiterend en onlangs werd ook een Franse vondst gemeld (Trichies 1997) eveneens gevonden in *Lyomyces sambuci*.

Zo kwam het dat ik die bewuste dag thuis kwam met o.a. zestien collecties van de Witte vlierkorstzwam, die volgens het Overzicht van de Paddestoelen in Nederland (Arnolds et al. 1995) officieel nu *Rogersella sambuci* zou moeten heten..! Om het verhaal kort te maken, in de elfde collectie vond ik de gezochte parasiet.

Gestimuleerd en geïntrigeerd door dit succes trok ik een tiental dagen later naar het St.-Annabos op de Antwerpse linkeroever, ook een gebied waar veel *Sambucus* groeit. Ik had er mij echter voorheen nooit rekenschap van gegeven dat daar, vermoede-

lijk wegens de nog te jonge vlierstruiken, zeer weinig *Lyomyces* voorkomt. Slechts in het oude Sambucetum aan de overgang naar Blokkersdijk kon ik enkele collecties maken en moest mij verder maar tevreden stellen met enkele, in het wilde weg, verzamelde andere witachtige korstzwammen. En toch was het lot mij eens te meer genadig. Ook dit keer vond ik de *Spiculogloea* in de schaarse collecties van *Lyomyces sambuci*. Na al dit succes, volgende technische gegevens.

Beschrijving

Vruchtlichaam: ontbrekend, zwam parasiterend in het vruchtlichaam van Corticiaceae.

Hyfen: 1 tot 1,5 μm breed, dunwandig, met gespen en met verspreide, zijdelingse of terminale haustoriën.

Haustoriën: aan de basis van basidiën of aan hyfen, ontstaan uit een gesp, smal spoelvormig, ongeveer 8 μm lang en 2 μm breed, eindigend in een rechte of kronkelende 10 μm lange en 1 μm brede draadvormige enterhyfe.

Basidiën: van het *Auricularia*-type, met een licht verdikte en diffuus korrelige wand; 35-50 μm lang en 5-6(7) μm breed; het onderste gedeelte ingenomen door een 15-20 μm lang en 1,5 μm breed steelgedeelte; door 3 septen in 4 kamers verdeeld, occasioneel met secundaire septen; sterigmen tot 30 μm lang en 2-3 μm breed.

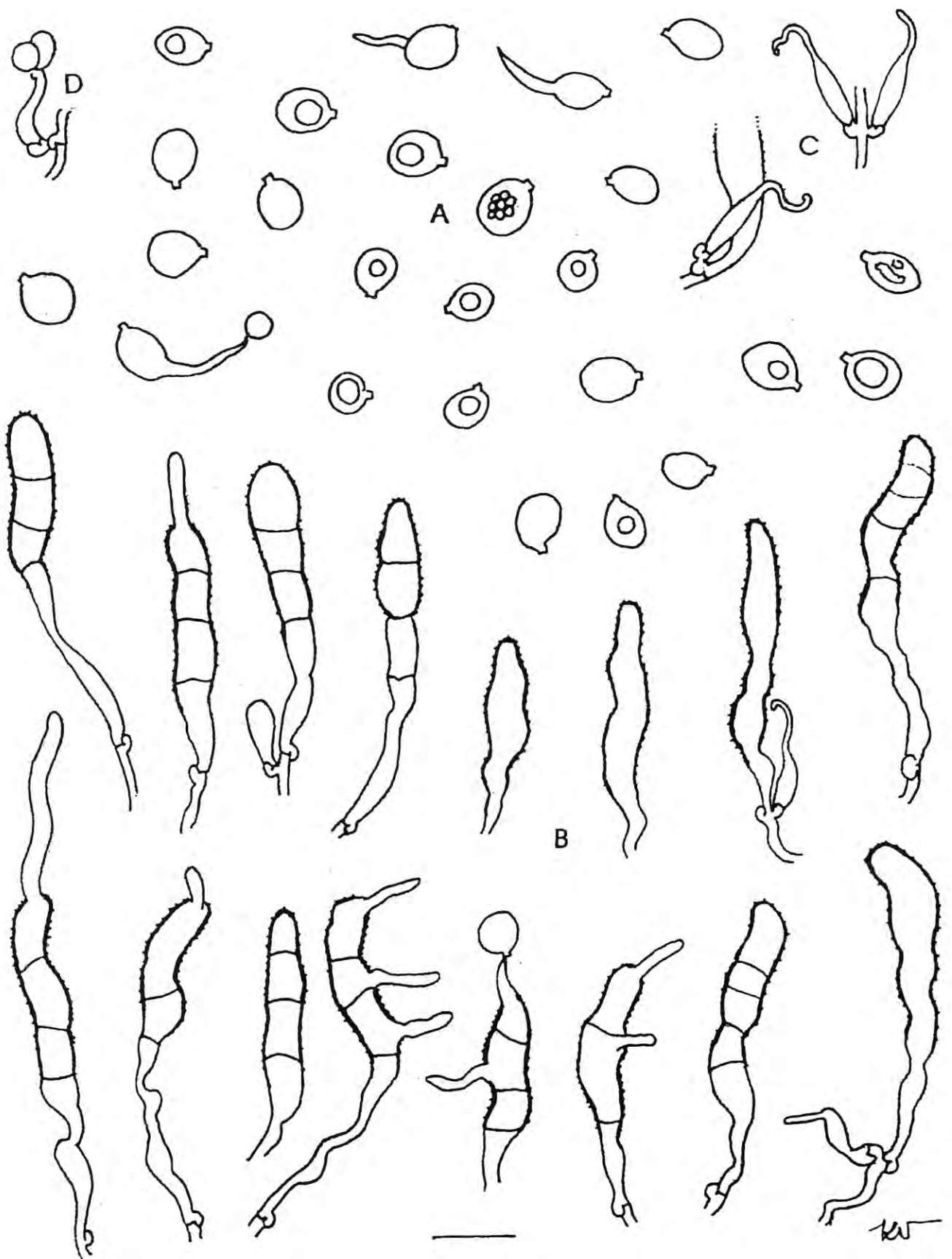
Sporen: bolvormig tot subglobuleus of breed elliptisch, soms iets breed-amandelvormig, (4,5)5-7,5(8) $\times$ (4,5)5-6,5 μm (van sporee, n=30), met opvallende 1 μm brede apiculus; vormen secundaire sporen.

Conidiën: 4-5 $\times$ 3,5-4,5 μm , breed elliptisch, slechts enkele gezien, op korte eenvoudige conidiofoor.

Onderzocht materiaal: KV98012008 in *Lyomyces sambuci* op *Sambucus nigra*, Oude Netearm, Rumst: D4.17.13 ; KV98013106 in *Hyphodontia granulosa* op loofhout, vermoedelijk *Populus* $\times$ *canadensis*, Antwerpen L.O., IFBL: C4.25.22.

Korte bespreking

Bij de eerste beschrijving van de soort vermeldt Roberts (1996) stomp fusiforme sporen 3,5-7(8) $\times$

2,5-4(5) μm . Onze vondst komt volledig overeen met de Britse en Franse collecties met meer subglobuleuze sporen. Het sterk dextrinoïde karakter, zoals door Trichies (1997) vermeld, kon niet worden vastgesteld. De enkele schaarse conidiën die werden waargenomen in de collectie uit Rumst waren breed elliptisch, daar waar zij in de Spaanse en Britse vondst langwerpiger tot subcilindrisch zijn (3,5-5 $\times$ 2-2,5 μm); bij de Franse vondst wordt geen melding gemaakt van conidiën of haustoriën.

Het feit dat een gericht onderzoek naar deze nieuwkomer al bij de eerste pogingen succesvol bleek te zijn, doet het vermoeden rijzen dat deze soort verre van zeldzaam zal zijn. Al te veel worden vrij goed gekende soorten nog te oppervlakkig bekeken of stopt een microscopisch onderzoek, eens een bepaling bevestigd kan worden. Een verder en langduriger blijven bekijken en "contempleren" van een

reeds gedetermineerde soort kan echter totaal nieuwe en intrigerende horizonten openen.

Met dank aan Peter Roberts van de Royal Botanic Gardens te Kew voor het opsturen van zijn laatste publicaties.

Literatuur

- ARNOLDS E., KUYPER TH.W. & NOORDELOOS M.E. (1995) — Overzicht van de Paddestoelen in Nederland.
- ROBERTS P. (1996) — Heterobasidiomycetes from Majorca and Cabrera. *Mycotaxon* **60**: 111-123.
- ROBERTS P. (1997) — New Heterobasidiomycetes from Great Britain. *Mycotaxon* **63**: 195-216.
- TRICHIES G. (1997) — *Spiculogloea occulta* P.Roberts, Auriculariacée nouvelle pour la France. *Doc. Mycol.* **27(107)**: 7-14.

← *Spiculogloea occulta* (KV98012008) fig. A: sporen, fig. B: basidiën en basidiolen, fig. C: haustoriën, fig. D: conidiofoor met conidiën. maatstreep = 10 μm .

Mycorrhiza-paddestoelen in het Domein van Bouchout

Ruben Walley^{*}, André De Kesel^{**},

Annemieke Verbeken^{*} & Omer Van de Kerckhove^{**}

(^{*}) Univ. Gent, Vakgroep Biologie-Plantkunde, Ledeganckstr. 35, B-9000 Gent

(^{**}) Nationale Plantentuin van Meise, Domein van Bouchout, B-1860 Meise

Abstract

The list of ectomycorrhizal fungi (except for *Cortinarius*, *Hebeloma* and *Alnicola*) occurring in the park of the National Botanic Garden of Belgium (Meise, "Domein van Bouchout") is given. The importance in Flanders of old parks as a refuge for rare ectomycorrhizal fungi is discussed.

Inleiding

Het 92 ha grote domein van de Nationale Plantentuin te Meise omvat niet alleen serres en plantencollecties in openlucht, maar ook een parkgedeelte met lanen en wandelwegen, bos, gazons en zelfs twee brongebiedjes en een elzenbroek. Beuk, Haagbeuk en Tamme kastanjes (in verscheidene indrukwekkende oude rijen) zijn de meest voorkomende loofboomsoorten, naast Eik en enkele andere. Op het coniferetum na, zijn naaldbomen eerder opvallend aanwezig.

Bij de mycologen is het park reeds lang bekend als een rijk gebied voor ectomycorrhiza-paddestoelen (EM). Ter illustratie geven wij hier de voorlopige inventaris van deze zwammen (tabel 1), op enkele nog onvoldoende bestudeerde groepen na (*Cortinarius*, *Hebeloma* en *Alnicola*). Deze inventaris is thans zo goed als volledig gedocumenteerd door gecontroleerd herbariummateriaal (vooral BR, gedeeltelijk in GENT), en vaak ook door aquarellen van Omer Van de Kerckhove. De getabelleerde soorten werden alle waargenomen tijdens de jaren '90 (t.e.m. 1996, dankzij speurwerk van vooral A. De Kesel, H. De Meulder, J. Léonard, O. Van De Kerckhove en R. Walley).

Een spectaculaire lijst...

Weinig Vlaamse terreinen kunnen een zo rijk menu voorleggen aan mycorrhiza-paddestoelen: 26 soorten boleten, 23 soorten melkzwammen, 45 soorten russula's, 40 soorten vezelkoppen. Deze aantallen kunnen nog groeien want er resten nog enkele probleempjes in *Xerocomus* en het *Russula xerampelina*-complex. Opvallend zijn enkele zeldzaamheden (bv. *Boletus speciosus*, *Lactarius ichoratus*, *Russula rhodella*) die vermoedelijk dit park als enige standplaats in Vlaanderen hebben! De hier niet behandelde vertegenwoordigers van de Gordijnzwammenfamilie zijn goed voor tientallen andere

EM-vertegenwoordigers. Leuk is ook dat heel wat soorten er bijna jaarlijks op vaste standplaatsen fructificeren, slechts een klein gedeelte van de lijst berust op eenmalige vondsten (bv. *Boletus satanas*). Twee groepen ontbreken volledig: Slijmkoppen (*Hygrophorus*) en Klompvoeten (*Cortinarius* subgenus *Phlegmacium*); een op het eerste zicht verrassende vaststelling als men bedenkt dat deze groepen wel aanwezig zijn in de rijkere gedeelten van het nabij gelegen Zoniënwoud (bv. Groenendaal). Mogelijk ligt hier de verklaring in de veronderstelling dat het hier gaat om echte "bossoorten", die in Meise geen geschikt habitat vinden (zie verder). Een uitgesproken voorkeur voor bossen dan wel voor lanen werd ook in Nederland aangetoond voor bepaalde mycorrhiza-vormers, maar die studie meldt niets over deze twee groepen (Keizer & Arnolds, 1995).

Discussie

Waarom zijn nu deze mycorrhiza fungi zo opvallend aanwezig in de Plantentuin? Een verklaring hiervoor is te vinden in de combinatie van verschillende factoren. Vooreerst laat een rijk palet aan boomsoorten (plantentuin!) een grotere soortenrijkdom toe, omdat nu eenmaal nogal wat EM-fungi specifiek gebonden zijn aan bepaalde boomsoorten: zonder Den (*Pinus*) geen *Lactarius deliciosus*, zonder *Populus* geen *L. controversus*. In Meise is de oogst bij Beuk het grootst, wellicht omdat Eik zich niet op zijn best voelt in de harde leembodem (deze boom scoort duidelijk beter in zandig Vlaanderen). Vervolgens staat het park vol oude bomen (meer dan 100 jaar), waarvan aangetoond is dat zij een veel rijkere en verschillende verzameling mycorrhiza aan hun wortels hebben dan jonge bomen (Keizer & Arnolds, 1994). Vermoedelijk speelt ook een influx van mineralen afkomstig van de aanleg van de paden (kalkhoudende steentjes) een niet onbelangrijke rol. Ook is de bodem van het park wellicht plaatselijk wat kalkhoudend. De belangrijkste verklaring ligt evenwel in het feit dat heel wat EM-paddestoelen houden van schrale situaties: geen dikke humus- of organische afvallaag, schrale, liefst ook wat mosrijke vegetatie enz. Het zeer kortgehouden gazon en het systematisch verwijderen van alle bladval op gazons, maar ook langs paden e.d. hebben aldus een zeer gunstige

invloed op de ontwikkeling van een rijke ectomycorrhiza-flora. Eenzelfde fenomeen treffen we geregeld aan in bepaalde (niet aan mestvelden palende) lanen (denk aan de Bellevue-dreef te Schilde) of dreven in bossen. Doe maar eens de test in een gemiddeld Vlaams bos: voor de zeldzamere russula's en boleten moet je meestal het pad niet af, terwijl in de vaak dikke strooisellaag in het bos zelf, dan weer vooral "banalere soorten" te vinden zijn. In de Waalse kalkstreek heb je deze situatie niet, en kan je gemakkelijk ontdekken dat er in het bos zelf evenveel mycorrhiza-zwammen groeien als langs de paden. Het feit dat in Meise een deel van het bladafval de parkbosjes wordt ingeblazen, verklaart dat ook daar bijna geen interessante EM-soorten worden gevonden (*Boletus pulverulentus* en *Cortinarius lividoochraceus* vormen hierop min of meer een uitzondering).

Vandaar het belang in Vlaanderen, zoals in Nederland, van bepaalde oude (kasteel)parken en lanen als (laatste?) refuge voor *welbepaalde* soorten mycorrhiza-paddestoelen, omdat onze bossen geen geschikte habitat meer vormen. We refereren hierbij nog eens naar Keizer en Arnolds (1995) die erop wijzen dat niet alleen strooiselarme bossen maar ook open, begraasde bossen vaak ontbreken, wat voor sommige soorten ongunstig kan zijn. Tevens merken zij op dat in de Nederlandse lanen ook een aantal soorten groeien, die kenmerkend zijn voor bostypes die in Nederland niet voorkomen.

In de toekomst zal het wellicht nodig zijn, om bepaalde van onze parken en lanen in die zin te beheren. In Meise stelt zich bv. het probleem dat nogal wat bomen "te oud" zijn geworden (veiligheid e.d.) en moeten gerooid worden. Hopelijk wordt hierbij geopteerd voor een vervanging door inheemse soortgenoten. Ook stelden wij vast dat recent zwaardere maai- en waaimachines worden

ingezet, soms bij nat weer, die plaatselijk het gazon lijken te beschadigen (incl. nefaste verdichting bodem). Maar wellicht zal hier in de toekomst meer op gelet worden. Misschien kent u ook zo'n goed park of een rijke dreef in je buurt, en loont het misschien de moeite de eigenaars hierop te wijzen of zelfs te overtuigen dat door een gepast beheer er een rijke mycoflora kan gevrijwaard worden.

O, kom maar eens kijken...

Wie het in Meise allemaal zelf wil meemaken, moet er eens gaan *kijken* (stropers zijn minder welkom). De meeste soorten uit de lijst zijn te vinden in het toegankelijk deel van het park, dat alle dagen open is. Let wel, de harde leemlaag in het park maakt dit terrein erg gevoelig voor weersschommelingen. De beste periode voor russula's en boleten is 15 augustus - 15 september, maar zelfs na natte periodes kan zon en droogte het geheel zeer snel doen uitdrogen. Wanneer ook de grasmaaiers voorbijreden, kan de excursie wat tegenvallen. Best eens telefoneren naar André De Kesel of Omer Van de Kerckhove (kantooruren: 02/269.39.05) om zich van het juiste moment te vergewissen.

Referenties

- KEIZER P.J. & ARNOLDS E. (1994) — Succession of ectomycorrhizal fungi in roadside verges planted with common oak (*Quercus robur* L.) in Drenthe, The Netherlands. *Mycorrhiza* **4**: 147-159.
- KEIZER P.J. & ARNOLDS E. (1995) — The macromycete flora in roadside verges planted with trees in comparison with related forest types. *Mycol. Helv.* **7**(1): 31-69.

Tabel 1. Mycorrhizapaddestoelen in het domein van Bouchout (IFBL D4.55), Vlaamse zeldzaamheden aangeduid met een asterisk (*).

Truffelachtigen

Hydnотrya tulasnei

Boletales

Boletus

appendiculatus (*)
armeniacus
badius
chrysenteron
edulis

erythropus
impolitus (*)
luridus
porosporus
pruinatus
pulverulentus
queletii (*)
radicans
reticulatus
rubellus
satanas (*)
speciosus (*)

subtomentosus

Gyrodon

lividus

Leccinum

carpini

crocipodium (*)

duriusculum

scabrum var. scabrum

scabrum var. melaneum

Paxillus

involutus

Suillus

granulatus

luteus

Tylopilus

felleus

Cantharellales

Cantharellus

cibarius

ferruginascens (*)

Russulales

Lactarius

aurantiacus ss. Neuhoff

blennius

camphoratus

chrysorrhoeus

circellatus

controversus

decipiens

deliciosus

fluens

fulvissimus

glyciosmus

ichoratus s.str. (*)

necator

obscuratus

pallidus

pubescens

pyrogalus

quietus

ruginosus (*)

serifluus

subdulcis

tabidus

vellereus

Russula

acrifolia

amoenolens

atropurpurea

betularum

borealis ss. Romagn. (*)

carpini (*)

claroflava

cuprea (*)

cyanoxantha

delica

farinipes

fellea

foetens

fragilis

cfr. graveolens

grisea

insignis

ionochlora

laurocerasi

lepida ss. Romagn.

mairei

melliolens

minutula (*)

nigricans

nitida

ochroleuca

odorata

olivacea

parazurea

pectinatoides

persicina

pseudointegra

puellaris

puellula (*)

rhodella (*)

risigallina

solaris

sororia (*)

velenovskiyi

versicolor var. intensior

vesca

veternosa

virescens

violeipes

vinosopurpurea (*)

Agaricales

Amanita

excelsa

franchetii(*)

fulva

muscaria

phalloides

pantherina
rubescens
strobiliformis (*)
vaginata

Inocybe

adaequata
aeruginascens
assimilata
asterospora
auricoma
bongardii
brunneorufa
cincinnata
cookei
corydalina var. corydalina
corydalina var. erinaceomorpha
cryptocystis
dulcamara
flavella
flocculosa
fraudans
fuscidula
furfurea
geophylla var. geophylla
geophylla var. lilacina
glabripes
griseolilacina
griseovelata
haemacta
hirtella var. hirtella
hirtella var. bispora
huijsmanii
langei
maculata
margaritispota

melanopus
mixtilis
napipes
obscurobadia
petiginosa
posterula
pseudodestructa
pusio
rimosa
sindonia
splendens
tabacina
transitoria (?)

Laccaria

amethystina
laccata
proxima

Tricholoma

acerbum (*)
album
fulvum
inocybeoides (*)
saponaceum
scalpturatum
ustale
ustaloides

Sclerodermatales

Scleroderma

areolatum
bovista
cepa
verrucosum

Een oude en nieuwe verhandeling over het Eekhoorntjesbrood, *Boletus edulis* Bull. : Fr.

Tjakko Stijve

Sentier de Clies no12, CH-1806 St L gier, Zwitserland

Summary

In spite of its great popularity as an edible mushroom, there are few monographs devoted to the King boletus (*Boletus edulis* Bull.: Fr.). In Europe this mushroom must have been eaten for centuries, but it was only in 1763 that the Danish scientist Otto Friderich M ller published an elaborate study on this particular species with special emphasis on its excellent culinary properties. More recently (1990), the French author Thibaud has published a lavishly illustrated booklet titled « Eloge du C pe » (In praise of the King boletus), which is presented as the first treatise entirely consecrated to all aspects – mycological, gastronomical and cultural – of this excellent mushroom. Both the old and the new monograph are extensively reviewed.

Onlangs sprak ik in Coolia (Stijve, 1996) er mijn verbazing over uit dat eeuwen geleden reeds monografische studies werden gewijd aan de Grote Stinkzwam, terwijl de liefhebber vergeefs zal zoeken naar een verhandeling over *Boletus edulis*, ongetwijfeld de Prins der wildgroeïende eetbare paddestoelen. Intussen heeft men mij van verschillende zijden onder het oog gebracht dat ik bij het speuren naar zulke geschriften oppervlakkig te werk moest zijn gegaan. Zo maakte een Duitse historicus (Hodenthaler, 1997) mij er op attent dat de Deense natuurgeleerde Otto Friderich M ller reeds in 1763 een uitvoerige beschrijving van *B. edulis* in zijn moedertaal publiceerde, waarbij hij vooral de culinaire eigenschappen benadrukte. Eerst in 1782 verscheen deze studie in het Duits en mijn correspondent was zo vriendelijk mij een uittreksel (fotokopie) van deze vertaling te bezorgen.

Uit Rijsel in Frankrijk stuurde een vriendelijke dame (La Gouine, 1997) mij de « Eloge du C pe » (Thibaud, 1990), een fraai boekje, dat zich op de omslag presenteert als een « Premier ouvrage tout entier d volu au C pe de Bordeaux et au Tête Noire, il en est le portrait vivant : botanique, gastronomique, culturel ». Daar zowel het oude als het nieuwe boekje weinig bekend zijn, is het wellicht de moeite waard om beide werkjes hier te bespreken.

Otto Friederich M ller (1730 – 1784) is in tegenwoordige mycologische kringen nagenoeg onbekend, behalve in zijn land, waar hij als de grondlegger van de Deense mycologie wordt beschouwd. Wetenschapshistorici kennen hem zowel als botanicus, zo loog en microbioloog. In die laatste kwaliteit deed hij veel ontdekkingen omtrent algen, bacteriën en micromyceten. In zijn boek over de geschiedenis van de mycologie in de 18e eeuw

vermeldt de erudiete wetenschapper L tjeharms (1936) M llers werk en theorieën met ere. M llers boekje telt nauwelijks 100 bladzijden, maar het is goed leesbaar, al moet men zich door een wat moeizame algemene inleiding worstelen, waarin de auteur er de nadruk op legt dat paddestoelen niet uit allerlei rottend materiaal ontstaan, maar dat het planten zijn, die zich als zodanig vermeerderen. Waarschijnlijk vond M ller het noodzakelijk om hiermede de in zijn tijd nog steeds in zwang zijnde « generatio spontanea » theorie te bestrijden. Vervolgens geeft hij een uitvoerige beschrijving van het Eekhoorntjesbrood, die hij echter « R hrschwamm » of eenvoudig « essbaren Bilz » noemt. De wetenschappelijke naam *Boletus edulis* kreeg de paddestoel eerst later van Bulliard (1791). M llers monografie is voorzien van een kleurenplaat, die zo goed is, dat zelfs in de mij ter beschikking staande zwart-wit fotokopie de paddestoel onmiddellijk als *B. edulis* te herkennen is. Interessant is dat in hetzelfde jaar de bekende mycoloog Jan Jacob Schaeffer (1763) een plaatwerk over de paddestoelen rondom het Beierse Regensburg publiceerde, waarin natuurlijk ook het Eekhoorntjesbrood niet ontbrak.

Ofschoon Buchwald (1972) er op wees dat M ller in Denemarken de eerste was die het eten van paddestoelen en in het bijzonder van *B. edulis* propageerde, moet het gebruik, vooral in het naburige Duitsland, veel ouder zijn. M ller heeft zijn kennis omtrent de culinaire hoedanigheden van zijn studieobject opgestoken bij de gravin Schulin te Friedrichsdahl, waar hij in dienst was als huisonderwijzer. Zijn hooggeboren werkgeefster, die verzot was op eetbare paddestoelen, wees hem op *B. edulis* en maakte hem wegwijs in de vele manieren waarop deze smakelijke zwam kon worden toebe-reid. Enige van die recepten nam M ller op in zijn monografie, waarbij ook het conserveren door drogen niet werd vergeten: « Man schneidet sie in kleine Stückchen, reiht sie auf Faden, und h nget sie auf, dass sie trocken werden; alsdann verwahret man sie, und nach Verlangen verbraucht man sie wie Tr ffeln und Morcheln. Sie geben den Br hen des Raguts einen piquanten Geschmack. » Blijkbaar waren truffels en morieljes toendertijd in Denemarken beter bekend dan *B. edulis*, wat op zijn minst merkwaardig mag heten.

De « Eloge du Cèpe » is inderdaad een lofzang op deze uitmuntende paddestoel, een voortbrengsel van de Périgord, die door de regionale auteur Thibaud (1990) al menigmaal werd bezongen. Het boekje is echt iets voor verzamelaars. Allerlei wetenswaardigheden omtrent *B. edulis* zijn er bijeengebracht en het is rijk geïllustreerd met o.a. reproducties van oude ansichtkaarten, die het zoeken van de paddestoel tot onderwerp hebben, alsmede foto's van boletenmarkten in enige steden. De tekst is nog verlucht met kleine illustraties in de marge : leuke cartoons van de tekenaar Cazanès en reproducties van de vele postzegels, die de « cèpe » tot onderwerp hebben. Het is begrijpelijk dat in een Frans werk over dit onderwerp de nadruk op de gastronomie ligt – compleet met citaten van de schrijfster Colette – maar er staan wat teveel foto's in van stuitende volkse types, die ostentatief verlekerd naar een groot exemplaar van het Eekhoortjesbrood kijken. In de inleiding zegt de auteur trouwens dat « l'Eloge du Cèpe sera un éloge du coeur, du pays, et de la bouche » en de Noord-Nederlandse mycoloog, die gewoonlijk denkt dat de paddestoelen er alleen zijn voor hem, de wetenschapper, is dus gewaarschuwd.

Het boekje begint met een populaire verhandeling over de boleten, die deze groep van paddestoelen kort beschrijft en het verschil aangeeft tussen « bolets » en « cèpes ». Onder de laatste categorie dient men boleten met buikige en massieve stelen te verstaan, want het woord « cep » (dat uit Gascogne komt) zou immers (boom)stronk of romp betekenen. Op bladzijde 15 vindt de lezer een tabel, waarin 12 eetbare – naar dalende culinaire eigenschappen gerangschikt – en twee giftige boleten zijn opgevoerd. De vier « cèpes » *B. edulis*, - *aereus*, - *pinicola* en - *reticulatus* staan natuurlijk bovenaan. Daaronder vinden we verschillende *Suillus*-soorten, die door de heren gastronomen nog net worden geduld, alsmede *Xerocomus badius*, de Kastanjeboleet. De twee giftige soorten zijn natuurlijk de Satans – en de veel zeldzamere Wolfsboleet (*Boletus lupinus*). De giftige reputatie van laatstgenoemde paddestoel berust op tot nu toe ongecontroleerde mededelingen van Krombholz en Romagnesi. In een beknopt historisch overzicht beweert de auteur dat de Franse mycoloog Bulliard (1791) voor het eerst het epitheton *edulis* = eetbaar aan het Eekhoortjesbrood gaf. Dit is juist, maar Thibaud is kennelijk onbekend met de bovengenoemde verhandeling van de Deen Müller, want hij voegt er aan toe : « Aucun champignon, dans aucune classification, n'avait alors reçu ce qualificatif encourageant ».

De vele volksnamen van *B. edulis* in verschillende talen zijn blijkbaar kritiekloos van Romagnesi

(1970) overgenomen. Zo wordt als Duitse naam o.a. « Edelpilz » vermeld, hetgeen in die taal géén soortnaam is, maar slechts de categorie van de best eetbare paddestoelen aanduidt. De Spaanse namen zijn ook verre van accuraat: de Cataloniërs noemen *B. edulis* meestal Ciuró of Ciureny, terwijl de namen Rodellon en Albarell (niet Aubarell, zoals Romagnesi en Thibaud schrijven) eerder worden gebruikt voor *B. aereus*. Zoals bekend, is een algemene naam voor *B. edulis* « Cèpe de Bordeaux ». Persoonlijk heb ik me nooit verwonderd over die naam. Het ligt voor de hand om aan te nemen dat de paddestoel zo werd genoemd omdat hij in Bordeaux en omstreken veel werd gevonden en verhandeld. Thibaud is het daar mee eens, maar vindt het nodig om een verhaal te citeren van ene Muller (1989), die van mening is dat in de 14e eeuw, tijdens de Engelse overheersing van Bordeaux, Koning Edward de Eerste de stoot zou hebben gegeven tot het houden van grote paddestoelenmarkten in die stad. De boleten die daar door de plaatselijke boeren werden verkocht, vielen bij de adel zo in de smaak dat ze « Cèpes de Bordeaux » werden genoemd. Lodewijk XI zou na de herovering van de stad in 1453, deze markten hebben behouden en aangemoedigd. Het is natuurlijk zeer onwaarschijnlijk dat de Engelsen – ook heden ten dage nog goeddeels een mycofoob volk – bij de van oudsher mycofiële Fransen paddestoelenmarkten zouden hebben geïntroduceerd! Overigens, Franse teksten over *B. edulis* van voor het midden van de 18e eeuw zijn vrij zeldzaam. In de bekende encyclopedie van Diderot en Alembert ontbreekt de « Cèpe », maar in de « Dictionnaire des Aliments » (Parijs, 1750) wordt zijn lof gezongen als de smakelijkste eetbare soort. In dezelfde tijd verschijnt de paddestoel ook op de koninklijke tafels, zulks op aanbeveling van de Poolse vorst Stanislas Leszczyński, die er toendertijd hertogdommen op na hield in Lotharingen. Nog tot ver in de 20e eeuw werd het Eekhoortjesbrood daarom « Polonais » genoemd.

Thibaud wijst er op dat in het begin van de 19e eeuw enige uiterst negatieve beoordelingen verschijnen van « cèpes, mousserons, morilles et oronges » als voedsel. De zwammen worden veroordeeld als « mauvais pour la digestion », een mening die eerst langzaam verandert als de eeuw al goed op gang is. In de paddestoelengidsen van na 1850 wordt *B. edulis* doorgaans gehuldigd als « une excellente espèce comestible ». Op de restaurantmenu's tussen 1880 en 1914 constateert men de alomane aanwezigheid van « cèpes à la bordelaise » e.a. schotels, waarin deze paddestoel is verwerkt.

Het hoofdstuk « Le temps des conserves » sluit bij de bovengeschetste ontwikkeling aan. De populari-

teit van de cèpe is er omstreeks 1900 de oorzaak van dat er allerlei kleine (familie)bedrijfjes verschijnen, die de paddestoel verduurzamen door drogen, pekelen, in olie zetten of steriliseren. Thibaud illustreert zijn verhaal over deze seizoensactiviteiten met boeiende oude foto's, die de ontvangst en het schoonmaken van de verzamelde cèpes laten zien, alsmede met afbeeldingen van de etiketten van de ingeblikte waar. Al die bedrijfjes zijn intussen verdwenen, want niet alleen is het bosbestand en daarmee *B. edulis* in Frankrijk achteruitgegaan, maar er zijn nu veel strengere wettelijke bepalingen op het conserveren van levensmiddelen gekomen. Niet in de laatste plaats, wildgroeïende paddestoelen, waaronder ook *B. edulis*, worden nu veel goedkoper geleverd door sommige voormalige Oostbloklanden, Marokko, Portugal en zelfs China (uit het laatstgenoemde land nog uitsluitend in gedroogde toestand). Vaak gaat het hier strikt genomen niet om *B. edulis*, maar om verwante soorten. Zo ziet men op de Zwitserse markten vaak *B. mamorensis* Re-deuilh. Volgens de statistieken worden zowel in Frankrijk als in Duitsland jaarlijks meer dan 1000 tonnen *B. edulis* industrieel verwerkt.

Thibaud besluit zijn boekje met – hoe kan het ook anders – een omvangrijk hoofdstuk over het toebe-reiden van cèpes. Hij presenteert de recepten in historische volgorde: Romeinse tijd, 17e eeuw (drie recepten van de Chef Massalio), 18e eeuw (voornamelijk uit het al genoemde « Dictionnaire des Aliments » door Briand). Het zal de lezer plezier doen te vernemen dat er ook een recept voor « cèpes à la Flamande » wordt gegeven. De 19e en 20e eeuwse gastronomische literatuur geven recepten voor vele schotels, waaraan zelfs de schrijver Alexandre Dumas (Maurice Cuisin plagiërende) zou hebben bijgedragen en tenslotte zijn er « Sept recettes d'aujourd'hui », waarbij vooral een paar visre-

cepten opvallen.

Zoals gezegd, het boekje is werkelijk een collectors item, vooral voor mensen met een overwegend culinaire interesse voor paddestoelen. Wat teleurstellend is het ontbreken van een literatuurlijst, vooral wat betreft de oudere boeken die in de tekst zijn genoemd.

Literatuur

- BRIAND (1750) — Dictionnaire des Aliments. Paris.
BUCHWALD N.F. (1972) — Otto Friderich Müller und *Boletus edulis* als Speisepilz. *Friesia* X (1,2): 52 – 56.
BULLIARD M. (1791) — Histoire des Champignons de la France. Tome 1er, Paris.
HODENTHALER W. — Brief van 2 februari 1997 aan de auteur.
LA GOUINE G. — Brief van 12 april 1997 aan de auteur.
LÜTJEHARMS W.J. (1936) — Zur Geschichte der Mykologie – Das XVIII Jahrhundert. Proefschrift Rijksuniversiteit Leiden.
MULLER G. (1989) — Histoire de Cèpes. *Le Pêcheur romand* 11, 12: 15 – 16.
MÜLLER O.F. (1782) — Von Schwämmen insonderheit von dem essbaren Bilz. Aus : O.F. Müllers kleine Schriften aus der Naturhistorie von dem Verfasser aus anderen Sprachen übersetzt. I, 33 – 98. Dessau.
ROMAGNESI H. (1970) — Nouvel Atlas des Champignons. Tome II, Planche 133, Editions Bordas, Paris.
STIJVE T. (1996) — Stinkzwammen in Geuren en Kleuren. *Coolia* 39: 229 – 236.
THIBAUD P. (1990) — Eloge du Cèpe. Ed. Copédit, Périgueux.

Lidgeld 1998

Enkele leden betaalden hun bijdrage 1998 nog niet. Mogen wij hen dringend vragen de betaling zo vlug mogelijk te regelen door overschrijving van 500 BEF ten gunste van de bankrekening nr. 320-4183209-57 (vanuit het buitenland 550 BEF indien contant of met een eurocheque betaald wordt, 610 BEF bij overschrijving op postrekening nr. 000-1415744-29) ten name van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring te Antwerpen. Ten behoeve van degenen die nog niet betaalden is een overschrijvingsformulier bijgevoegd.

De leden die na deze oproep hun lidgeld nog niet betaalden zullen nog persoonlijk een aanmaning krijgen. Van hen wordt wel verwacht dat zij bovenop hun lidgeld, 50 BEF betalen voor administratiekosten.

Nieuwtjes uit de recente tijdschriften

Karel Van de Put

Rivista di Micologia XXXIX (1996)

Deel 1

G. Robich stelt zijn nieuwe *Mycena ticiniensis* sp. nov. voor met kleurenfoto en microtek. en met een vergelijkende tabel met *M. xantholeuca*. *Hygrocybe corsica* sp. nov. is een nieuwe vermiljoenkleurige soort van *M. Candusso* uit de subsectie Squamulosae (met kleurenfoto, aquarel en microtek.) en *Gigaspora lazzari* sp. nov. is een nieuw ontdekte truffel uit de onderklasse der Endogonales beschreven door A. Monticchi et al. (met gekleurde micro- en macrofoto). M. Mariotto en I. Turetta beschrijven *Tricholoma leucoterreum* sp. nov. uit de subsectie *Terreina* (= *atrosquamosa*) met kleurenfoto (microtek. in aflev. 2) en vergelijkende tabel met *T. terreum*, *T. myomyces* en *T. gausapatum*. In een tweede deel over het genus *Cortinarius* bespreekt G. Consiglio zeldzame of interessante *Phlegmacium* soorten uit de provincies Bologna en Reggio Emilia: *C. arcuatorum*, *C. cedretorum*, *C. dibaphus*, *C. elegantissimus*, *C. glaucopus*, *C. gracilior*, *C. polymorphus*, *C. rapaceus*, *C. russeoides*, *C. sulfurinus* en *C. turmalis*, alle met kleurenfoto. V. Migliozi meldt een eerste Italiaanse vondst van *Laccaria purpureobadia* met kleurenfoto en microtek. A. Cagnolati gaat verder met zijn studie der schimmels met de Dermatiaceae, Stilbaceae en Tuberculariaceae. Maria T. Basso bespreekt *Lactarius cyathuliformis* met kl. foto, aquarel en microtek. Met kleurenfoto van *L. amethystina* op het voorblad en van *Boletus persoonii* op het achterblad.

Deel 2

F. Bellu bespreekt recente vondsten van *Clitocybe hypotheca* sp. nov., *C. alkaliviolascens* en *Lactarius mediterraneensis*, alle met kleurenfoto en met microtek. van *C. hypotheca* en vergelijkende tabel van *C. alkaliviolascens* met *C. gibba* en *C. costata*. In een tweede bijdrage over Nestzwammetjes behandelen M. Sarasani en G. Pina nu *Crucibulum laeve* met macro- en microfoto's en microtek. G. Cacciali et al. maken een studie over tweesporige *Laccaria*'s, met sleutel, microtek. en kleurenfoto van *L. pumila*, *L. fraterna*, *L. tortilis* en een nota omtrent *L. impolita*. *Cotylidia undulata* wordt besproken door G. Taverna (kleurenfoto en microtek.). C. Lavorato rapporteert vergiftigingen door *Suillus mediteraneensis* (kl. foto), groeiend onder *Pinus halepensis*. G. Panzera beschrijft *Boletus radicans* f. *sanguineipes* ad int. Op de voorpagina vinden wij

een kleurenfoto van *Gyrophragmium dunalis*.

Deel 3

G. Consiglio beschrijft *Cortinarius catharinae* sp. nov. (= *C. calochrous* var. *parvus* Henry) met kleurenfoto. *Peziza roseosperma* sp. nov. is een nieuwe soort voorgesteld door P.G. Jamoni en D. Bolognini met microtek. en kleurenfoto. S. Ruini en F. Meotto brengen nieuwe gegevens over de truffel *Trappea darkeri* var. *lazzari* als mycorrhiza-vormer met *Picea abies* (kleurenfoto) en A. Gennari en G. Robich bespreken *Camarophylloopsis phaeophylla* met kleurenfoto en microtek. *Coprinus radicans* en *C. urticaecola* worden voorgesteld door L. La Chiusa en F. Mauri met kleurenfoto en microtek.. D. Garofoli en G. Baiano bespreken *Peziza*'s met geelwordende melk, alle met kleurenfoto, microtek. en sleuteltje: *P. michelii*, *P. infusata*, *P. berthetiana*, *P. sesiana*, *P. succosa* en *P. succosella*. Verder is er nog een stukje over een eerste vondst van *Tuber melanosporum* in Sardinië en vinden wij nog kleurenfoto's van *Hebeloma crustuliniforme*, *Hirneola auricula-judae*, *Gyroporus castaneus*, *Clitocybe inornata*, *Lactarius torminosus* en *L. lilacinus*.

Rivista di Micologia XL (1997)

Deel 1

G. Consiglio bespreekt *Entoloma* soorten uit de regio Emilia-Romagna, alle met kleurenfoto: *E. asprellum*, *E. bloxamii*, *E. corvinum*, *E. hirtipes*, *E. incanum*, *E. lividoalbum*, *E. melanochromum*, *E. mougeotii*, *E. serrulatum*, *E. sodale* en *E. sordidulum*. M. Sarazani en G. Pina behandelen het genus *Cyathus* met kleurenfoto, microfoto en microtek. van *C. striatus*, *C. stercoreus* en *C. olla*. *Boletus flavosanguineus* sp. nov. wordt voorgesteld door C. Lavorato en G. Simonini met kleurenfoto en microtek., die tevens *B. luridus* f. *primulicolor* f. nov. voorstellen met beschrijving en kleurenfoto (ook van *B. junquilleus*). *Stereopsis reidii* (kleurenfoto en microtek.) is een nieuwe soort van C. Losi en A. Gennari. Verder is er nog een studie over zware metalen in zwammen en kleurenfoto's van *Lactarius picinus* en *L. lignyotus*. Op de voorpagina een kleurenfoto van *Coprinus alopecia*.

Deel 2

J. Ruotsalainen et al. stellen *Russula fulvograminea* sp. nov. voor met kleurenfoto en microtek. terwijl G. Giacalli et al. enkele Bolbitiaceae voorstellen:

Conocybe rickenii, *Agrocybe molesta* (= *A. dura*), en *A. temulenta*, alle met kleurenfoto en microtek. Twee zeldzame Pyronemataceae worden voorgesteld door P.J. Jamoni: *Spooneromyces laeticolor* en *Arpinea luteola*, beide met microtek. en kleurenfoto. E. Bizio en M. Marchetti bespreken *Inocybe alnea*, *I. muricatella* en *I. salicis* (microtek. en kleurenfoto). *Peziza apiculata* wordt uit Italië gesignaleerd door L. Lanconcelli (kleurenfoto en microtek.), M. Ruscio bespreekt de door teken overgebrachte ziekte van Lyme. L. La Chiusa beschrijft *Serpula himantoides* met kl. foto en microtek. In zijn bespreking van het subgenus *Phlegmacium* behandelt G. Consiglio *C. boudieri*, *C. caesiocinctus*, *C. depallens*, *C. eufulmineus*, *C. fulgens*, *C. fulgoalbus*, *C. napus*, *C. olivascens*, *C. pseudofulgens*, *C. pseudofulmineus* en *C. solitarius*, met kleurenfoto's en sporetek. Op de voorpagina een kleurenfoto van *Hygrophorus eburneus* en achteraan van *H. penarius*.

Cryptogamie: Mycologie Tome 18 Fasc. 3 (1997)

R. Courtecuisse stelt een Rode Lijst voor van de bedreigde paddestoelen van de streek "Nord - Pas de Calais". A. Ortega et al. bestudeerden Cortinariussorten uit Spanje: *C. barbatus*, *C. croceo-coeru-*

leus et var. *meridionalis* var. nov. Zeldzame Myxomyceten uit Spanje worden besproken door C. Illana et al. met scanfoto's van *Arcyodes incarnata*, *Dianema depressum*, *Didymium listeri*, *Physarum megalosporum*, *Stemonitis smithii*, *S. splendens* en *Trichia mundi*. G. Moreno en J. Mornand beschrijven de nieuwe *Podaxis saharianus* sp. nov. uit Marokko, met micro- en macrofoto's en sporescan.

Documents Mycologiques, Tome XXVII, Fasc. 107

R. Pacaud bespreekt interessante of zeldzame Agaricomyceten uit de Vendée: *Amanita singeri**, *Floccularia calligata*, *Melanoleuca atripes* var. *nigripes**, *Neolentinus ponderosus** en *Resupinatus leightonii**. G. Trichies stelt *Achroomyces robertsii* sp. nov. voor en beschrijft een eerst Franse vondst van *Spiculogloea occulta*, beide met microtek. P. Clowez en D. Wipf maakten een studie over het verband tussen Morieljes en sommige honig producerende planten. *Physalacria cryptomeriae* is een Britse vondst van D. Reid. In de mycofototheek vinden wij nog kleurenfoto's van *Agaricus cupreobrunneus*, *A. bernardii*, *A. variegans* en *A. spissicaulis* en de met * aangeduide soorten.

Hoe verder met de cursus mycologische microscopie ?

Al meer dan 2 jaar houden een vijftiental enthousiaste deelnemers aan onze cursus het vol; een hele inspanning! Soms met zuchten en kreunen; maar ook met voldane OH- en AH-uitroepen. Ook voor de begeleiders een onverhoopt succes.

Gestart op 20 januari 1996 werden in het eerste cursusjaar het behandelen van de microscoop, het maken van preparaten, het uitvoeren van kleuringen en het werken met reagentia aangeleerd. In verschillende sessies werden alle belangrijke microscopische elementen bekeken die nodig zijn voor de determinaties in de verschillende geslachten.

Eind 1996 hadden wij het geluk de cursus verder te kunnen zetten in de Bioruimte van het RUCA, wat door zijn ideale indeling en faciliteiten een belangrijke kwaliteitsverbetering meebracht. Tijdens de 20 sessies van het tweede cursusjaar werden de kenmerken van een vijftiental geslachten in detail bekeken en aan de hand van gedroogd materiaal het gebruik van de verschillende determinatiesleutels ingeoeffend.

Om praktische redenen werd tot nu bijna uitsluitend gewerkt met gedroogd materiaal. Dit maakte

een goede voorbereiding mogelijk maar heeft als nadeel dat sommige kenmerken moeilijk waar te nemen zijn. Voor het derde cursusjaar werd afgesproken om, zodra mogelijk, met verse paddestoelen te werken. Er zal gewerkt worden in groepjes van 4 - 5 deelnemers met één ervaren begeleider. Onze bibliotheek en de verzamelde sleutels uit de cursus zijn ter beschikking voor de benodigde literatuur.

Vermits de macroscopische kenmerken een belangrijk deel van de waarnemingen zullen uitmaken en de "stille avonden" (zonder verse paddestoelen) zullen opgevuld worden met algemeen praktische mycologie, zoals het aanleggen van een herbarium, het beschrijven van paddestoelen, e.d. zullen de cursusavonden ook nuttig worden voor leden met minder belangstelling voor microscopie. Hun ervaring met de uiterlijke kenmerken van de paddestoelen zal een goede aanvulling zijn in de verschillende werkgroepjes. Leden die interesse hebben om bij de cursus aan te sluiten kunnen hiervoor contact opnemen met André de Haan (Tel. 03/666.91.34).

André de Haan

Educatieve avonden

De bijeenkomsten gaan door in het verenigingslokaal, de Bioruimte van het RUCA, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen, aanvang telkens om 20 uur. Vóór iedere vergadering is er vanaf 19u30 gelegenheid om boeken uit de bibliotheek te ontlenen.

dinsdag 14 april	Myxo's in de sneeuw: vakantiemycologie	M. de Haan
dinsdag 28 april	Determinatieavond van voorjaarspaddestoelen	
dinsdag 12 mei	Opendeurdag in onze Bibliotheek	
dinsdag 26 mei	Zijn er dan toch meerdere Donsvoetjes? Over onze <i>Tubaria's</i> .	J. Volders
dinsdag 9 juni	Stand van zaken over het geslacht van het jaar, <i>Leccinum</i>	A. de Haan & G. Le Jeune
dinsdag 23 juni	Werkvergadering KAMK 50 +	
vrijdag 24 april	Studievond van de Russula-werkgroep: sectie <i>Integrinae</i>	
vrijdag 29 mei	Studievond van de Russula-werkgroep: subsectie <i>Pectinatineae</i>	

Voorjaarsexcursies 1998

Bijeenkomst voor de excursies telkens **om 9 uur 45** op de aangeduide plaats tenzij het anders vermeld is, deelname aan de namiddagexcursie is mogelijk na afspraak met de contactpersoon. Deelname aan een activiteit geschiedt op eigen verantwoordelijkheid. De aangeduide reisweg geldt bij vertrek vanuit Antwerpen.

Zondag 19 april	Bosaanplantingen Antwerpen Linkeroever. Bijeenkomst aan de terminus van trams 2 en 15 (deze trams komen langs het station Antwerpen-Centraal). Van op de ring rond Antwerpen richting Gent (E17) rijden. Na de Kennedytunnel de eerste uitrit (nr. 6) nemen. Bijeenkomst op de parking tegenover de verkeerslichten aan het einde van de afrit. Contactpersoon: J. Van de Meerssche tel: 03/449.71.54
Vrijdag 1 mei	Kanne. Bijeenkomst aan de kerk van Kanne. Bereikbaar via E313 tot uitrit 32, richting Maastricht (N79) rijden tot Vroenhoven, daar vlak na de brug over het Albertkanaal naar rechts richting Kanne. Contactpersoon: L. Noten tel: 011/44.57.46
Zondag 24 mei	Terrils in de omgeving van Mons. In de voormiddag een schieferhoudende terril, 's namiddags een fosfaathoudende krijtterrill. Bijeenkomst op het gemeenteplein van Cuesmes. Bereikbaar via E19 richting Mons-Parijs, uitrit 24a dan op de R5 uitrit 2, links afslaan naar Cuesmes. Eten en drinken meenemen. I.s.m. de Cercle de Mycologie de Mons. Contactpersoon: Wuilbaut tel: 065/31.38.38
Zondag 7 juni	Kleiputten te Niel. Bijeenkomst op het marktplein te Niel (links van de kerk). Bereikbaar via A12. Contactpersoon: J. Moens tel: 03/888.47.78
Zaterdag 20 juni	Vordenstein te Schoten. Bijeenkomst om 9.30 uur , op de parking van het domein Vordenstein. Bereikbaar via de N1 van Merksem naar Brasschaat, ter hoogte van de GB te Schoten afslaan richting Schoten; een eind verder op deze

weg staan wegwijzers naar Vordenstein. Bereikbaar met de bussen 60 en 61 halte Schoten Markt. Deze excursie is een organisatie van de Vlaamse Mycologen Vereniging. Contactpersoon: A. de Haan tel: 03/666.91.34

Zondag 5 juli **De Maat te Mol-Postel.** Bijeenkomst aan de kerk van Dessel. Bereikbaar via E34 uitrit 25 Turnhout Oost, dan de N18 naar Dessel. Contactpersoon: J. Volders tel: 014/54.91.44

Zondag 12 juli **Avergten te Hallaar.** Bijeenkomst op parking Boonmark P2 van het domein. Bereikbaar via de N10 Lier-Aarschot. Voor situatieplan zie A.M.K. mededelingen van 15 juni 1996. Contactpersoon: F. Dielen tel: 03/353.16.21

7e Vlaamse-Mycologen-Dag op 21 maart 1998

De 7e Vlaamse-Mycologen-Dag gaat door in het Instituut voor Plantkunde van de K.U.Leuven, Arenberg Campus, Kardinaal Mercierlaan 82, Heverlee, in het Laboratorium voor Ecologie 1e verdieping, auditorium nr. 01.30.

Dagorde

- 9.30 u. Samenkomst, koffie
10.00 u. Verwelkoming
10.10 u. Inleiding. What's in a name? P. Van der Veken
10.30 u. Evolutie in de Homobasidiomyceten (Hymeno- en Gasteromyceten) op basis van ribosomale DNA-sequentie J. Colpaert
11.15 u. Onze Cantharellen R. Walley
11.35 u. Kijken naar *Mycena's* C. Hanssens & L. Vannieuwerburgh
- 12-14 u. Lunchpauze. Postersessie. Groepsfoto. Eventueel: mycologische wandeling in het Arenbergpark
13.45 u. Algemene vergadering Vlaamse-Mycologen-Vereniging
- 14.00 u. Mycoloog op pad. Waagstuk? K. Van de Put
14.30 u. Twee nieuwe *Fuligo's* voor België M. de Haan
14.45 u. Mededeling van de KAMK-Cortinarius-werkgroep: *Telamonia's* in beeld J. Volders
15.10 u. Rapportering over *Leccinum*, genus van het jaar 1997. A. de Haan
15.40 u. Mededelingen over vondsten in 1997
16.20 u. Slotwoord

De Kardinaal Mercierlaan is een éénrichtingsstraat. Het Instituut is alleen bereikbaar vanaf de ring rond Leuven langs de Naamse Poort. Aan de verkeerslichten van de Naamse Poort richting Namen - Waver rijden dan onmiddellijk schuin naar rechts.

Bereikbaar met bus 2 vanaf Leuven station tot halte Heverlee "Kantine".

Bij de ingang aan de Kardinaal Mercierlaan houdt u rechts aan. Voorbij het grote gebouw aan de linkerkant buigt de weg wat naar links, dan ziet u het Instituut voor Plantkunde voor u.

Voor het middagmaal kunnen ter plaatse belegde broodjes en drank bekomen worden of de zelf meegebrachte picknick gebruikt worden.

Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring

De Antwerpse Mycologische Kring werd opgericht in 1946. In 1963 werd het een vereniging zonder winstgevend doel. Zij heeft als doel de mycologie te bevorderen. De Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring organiseert hiertoe excursies, vergaderingen, voordrachten, determinatieavonden, werkweken, demonstratiedagen, tentoonstellingen. Er wordt driemaandelijks een tijdschrift uitgegeven, AMK Mededelingen. Op onregelmatige tijdstippen verschijnt Sterbeekia, een publicatie genoemd naar de Antwerpse priester, mycoloog, kruidkundige en architect, Franciscus Van Sterbeek (1630-1693).

In 1991 werden AMK Mededelingen en Sterbeekia bekroond met de Emiel Van Rompaeyprijs voor floristiek. Er wordt systematisch een gegevensbestand bijgehouden over de verspreiding van paddestoelen in ons land.

De Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring onderhoudt ook contacten met andere mycologische verenigingen in binnen- en buitenland. De K.A.M.K. is erkend door de Vlaamse Mycologen Vereniging.

De K.A.M.K. bezit een bibliotheek, die ondergebracht is in het verenigingslokaal, Ommeganckstraat 26 te 2018 Antwerpen. Alle leden hebben het recht hieruit boeken te ontlenuen.

Het lidgeld bedraagt 500 BEF per jaar. Betaling kan geschieden door overschrijving op bankrekening nr. 320-4183209-57 van de Antwerpse Mycologische Kring v.z.w, te Antwerpen. Buitenlandse leden betalen 550 BEF indien een eurocheque ten voordele van de Antwerpse Mycologische Kring naar André Jacobs, Lode Zielenslaan 35 bus 7 te B-2050 Antwerpen, gestuurd wordt. Bij overschrijving van het lidgeld op de postrekening nr. 000-1415744-29 van de Antwerpse Mycologische Kring v.z.w., te Antwerpen moet 610 BEF betaald worden.

KAMK publicaties en reagentia voor microscopie

Bij onze bibliothecaris, Jean Schavey, kunnen oude nummers van Sterbeekia en een set met de meest gebruikte kleurstoffen en reagentia voor microscopie bekomen worden.

Bij Emile Vandeven kunnen oude nummers van AMK Mededelingen verkregen worden.

Raad van bestuur van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring v.z.w.

voorzitter: Dielen Frans, Schawijkstraat 29, 2520 Ranst, tel.: 03/353.16.21

ondervoorzitter: de Haan André, Bezemheidelaan 6, 2920 Kalmthout, tel.: 03/666.91.34

secretaris: Van de Put Karel, Herentalsebaan 149, 2100 Deurne, tel.: 03/366.37.26

schatbewaarder: Jacobs André, Lode Zielenslaan 35 bus 7, 2050 Antwerpen, tel.: 03/219.02.78

bibliothecaris: Schavey Jean, Basseliersstraat 54, 2100 Deurne, tel.: 03/322.54.52

andere bestuurders:

Le Jeune Guy, Beemdenlaan 67, 2900 Schoten, tel.: 03/658.54.31

Lenaerts Luc, Fonteinstraat 8, 3560 Lummen, tel.: 013/52.34.99

Noten Leo, Oude Watertorenstraat 17, 3930 Hamont, tel.: 011/44.57.46 of 011/61.12.62

Vandeven Emile (ledenadministratie, secretariaat paddestoelenkartering), Opperveldlaan 14, 1800 Vilvoorde, tel.: 02/267.74.18

Volders Jos (samenstellen excursieprogramma), Weverstraat 9, 2440 Geel, tel.: 014/54.91.44

Walleyen Ruben, Lentestraat 14, 9000 Gent, tel.: 09/220.76.61